Ararat
SARDARABAD

BUENOS AIRES
AÑO XIII
Nº 479
miércoles
6 de
abril
de
1988

FIEL EXPRESION DEL PENSAR DEMOCRATA LIBERAL DE LAS COLECTIVIDADES ARMENIAS DE SUDAMERICA
PRIMER PERIODICO ARMENIO DE SUDAMERICA IMPRESO EN SISTEMA OFFSET

479

EL TRAGICO ABRIL

Preguntas y respuestas sobre el Genocidio Armenio

POR DELCHO BALABANOV

A principios de los años 60 empezaron a oirse las primeras protestas masivas que exigían el reconocimiento del genocidio del pueblo armenio. Beirut, Teherán, Atenas, París, Londres, Ginebra, Toronto, Los Angeles y otras importantes ciudades fueron escenario de manifestaciones multitudinarias.

La opinión pública democrática internacional apoyó la lucha por el reconocimiento del genocidio armenio y por el cese del terror político ejercido contra la minoría armenia en la República de Turquía. En la prensa aparecieron cientos de artículos referentes al tema. Fue mayoritaria la opinión de que la política de los gobernantes de Turquía respecto a las minorías étnicas no diferia *mucho de la política de asimilación de los tiempos de* los otomanos o de los Jóvenes Turcos.

Turquía tergiversó la historia del pueblo armenio y negó su genocidio. Recurriendo a numerosas "Pruebas" se intentó-desde posiciones seudocientíficas-manipular a la opinión pública en este delicado problema.

La "cuestión armenia" y el terror desatado contra la población armenia de Turquía fueron a menudo motivo de fricciones en las relaciones entre Turquía y países como Francia, Estados Unidos, Grecia y Austria, entre otros. Fueron, también, tema de discusión permanente en los encuentros sostenidos entre el presidente turco Kenan Evren, el primer ministro Turgut Ozal y personalidades políticas y estadistas de Francia, EE.UU. Gran Bretaña, Italia, Austria y otros países.

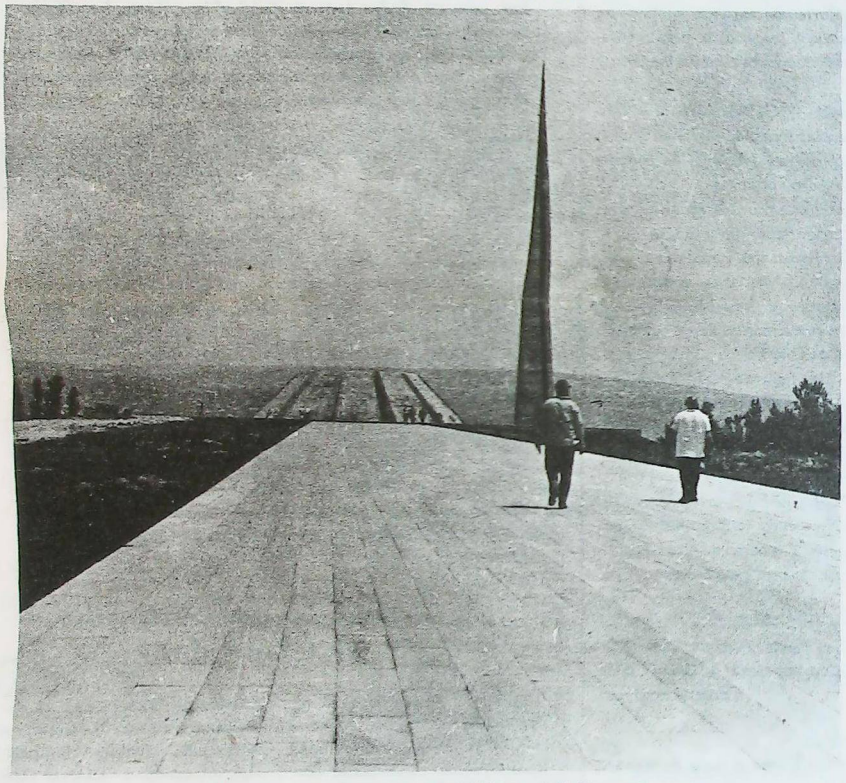

Monumento a los mártires del 24 de abril (Erevan)

Las ideas sobre la "cuestión armenia" fueron expuestas en una publicación del Ministerio de Asuntos Exteriores de Turquía, titulada La Cuestión Armenia en Nueve Preguntas y Respuestas. Analicemos, pues, la veracidad de algunas de estas ideas.

-La actitud de los turcos hacia los armenios del Imperio Otomano durante sus casi seis siglos de convivencia.

Los autores de dicha publicación afirman que los turcos siempre se mostraron tolerantes con los armenios. En cuanto a los casos de asimilación, sostienen que tuvieron un carácter marcadamente humano y voluntario, y que siguieron las tradiciones musulmanas de respeto a la voluntad de convertirse al islam de sus súbditos de otras religiones. Y si, de todos modos, unos centenares de familias (nobles) adoptaron el islam, ello fue debido a la presión bizantina y la resistencia que se le opuso.

Tal visión es realmente ridícula. ¿No saben los autores que los otomanos aparecieron en el escenario histórico ante todo como invasores? A sangre y espada sometieron e impusieron la identidad turca a docenas de pueblos que tenían un nivel socioeconómico y cultural superior.

Los autores intentan absolutizar la idea de la plena igualdad de todos los súbditos del Imperio Otomano, independientemente de su pertenencia religiosa o étnica. Como es sabido, los imperativos de la época obligaron a la Sublime Puerta a tomar una serie de medidas que garantizaran la integridad y el porvenir del imperio Otomano, en franca decadencia desde hacía décadas. Así surgió la necesidad de llevar a cabo reformas concretas que suavizasen las graves contradicciones sociales y étnicas. Los gobernantes se vieron forzados a declarar-por medio del hatt-i-sherif (en traducción:libertades religiosas) de Gülhane y del hatt-i-humayun (decreto) del sultán de 1839 y 1856, respectivamente, el inicio de las reformas. En los años siguientes la práctica demostró que las disposiciones de la Sublime Puerta garantizaban sólo formalmente la integridad de la vida, el honor, los bienes y las propiedades de la población no musulmana. Una de las principales causas del fracaso de las reformas se debió al hecho de que esta población se oponía rotundamente a la tradición musulmana, que había institucionalizado la desigualdad de derechos entre musulmanes y cristianos. La su-

continúa en pág. 8

Palestra en UGAB San Pablo

La Unión General Armenia de Beneficencia, filial San Pablo, ha organizado para el 12 del corriente, a las 21 horas, en su Sede, una Palestra sobre el tema "Gharabagh e Armenia - Armenia e Gharabagh". En el acto, que se cumplirá con el patrocinio del Obispo Datev Garibian, disertará el señor Harutiun Bedolan.

Cópia do Documento entregue ao Embaixador da U.R.S.S. no Brasil Victor Isakov

Mikhail Gorbachev
Sec. Geral do Partido Comunista da
União das Repúblicas Socialistas Sovieticas
Moscou, U.R.S.S.

No último dia 20 de fevereiro p.p. o parlamento Autonomo de NAGORNIA GHARABAGH, hoje sob a jurisdição da República Socialista Sovietica do Azerbaijão, resolveu solicitar sua reincorporação a República Socialista Sovietica da Armênia.

Esta medida que foi adotada dentro dos principios constitucionais vigentes da U.R.S.S., constitui a anseio da população majoritária armênia de NAGORNIA GHARABAGH, do povo armênio e da diáspora em sua totalidade.

Já decorreram sessenta e cinco anos, quando numa decisão completamente arbitraria, Stalin anexou o territorio historicamente armênio de Gharabagh a Republica Socialista Sovietica do Azerbaijão, apesar da declaração oficial do Azerbaijão de 7 de dezembro de 1920, na qual afirmava, textualmente:

(DESDE ESTA DATA QUE NAGORNIA GHARABAGH E PARTE INTEGRANTE DA ARMÊNIA).

Este fato que permanece invariavel desde 1923, constitui uma flagrante violação dos direitos territoriais da nação armênia e não responde, nem a um passado historico - geografico, nem a composição étnica e nem aos interesses economicos e muito menos aos desejos do povo Armênio.

Durante muitos anos, os habitantes de GHARABAGH se dirigiram as autoridades Sovieticas para ser reparada esta injusticça.

Intelectuais irmanados com o povo, quor através de petições quer de cartas, não conseguiram respostas positivas.

Neste instante, com a reestructuração e transparencia instauradas pelo Secretario Geral do Partido Comunista da U.R.S.S. MIKHAIL GORBACHEV, os Representantes Populares da Região Autonoma da NAGORNIA GHARABAGH solicitam a sua incorporação juridico - administrativa a Republica Socialista Sovietica da Armênia baseados nos principios de Auto - determinação consagrados na Constituição da U.R.S.S.

Prova eloqüente desde fato, é a manifestação pacifica e ordeira da população Armênia nas ruas de YEREVAN e de outras cidades da Armênia; da mesma forma, são os atos de apoio e solidariedade realizados pelas comunidades armênias da diáspora e constituem, sem duvida alguma, o corolário da vontade de um povo.

Confiamos que as autoridades Sovieticas saberão dar uma solução justa a esta questão pela qual queremos testimunhar a nossa solidaridade a estes legítimos reclamos, em nome de todas as entidades religiosas, politicas, culturais, sociais, educacionais, e beneficentes armênias do Brasil.

São Paulo, 14 de março de 1988
Pela Comisão Geral da Coletividade
Armênia do Brasil

BISPO DATEV KARIBIAN
REV. ALBERTO DARAKDJIAN
PADRE ANTONIO KETCHEDJIAN

Homenagem a os "Calouros"

A UGAB também neste ano estará homenageando os jovens descendentes de armênios que iniciaram cursos de nível superior.

O Churrasco dos Calouros será no dia 10 de abril, na sede da entidade e terá a participação dos novos universitários e de seus familiares, estando também convidados os sócios e simpatizantes da UGAB.

Comissão da coletividade Armênia do Brasil que entregou mensagem de apoio a integração de NAGORNI - GHARABAGH a Armênia

Esq. para Di. Padre Antonio Ketchedjian, Zaven Der Haroutiounian, Avedis Tchalikian, Hovanes Zeitounian, Dep. Fernando Gasparian, Embaixador Victor Isakov, Bispo Datev Karibian, Rev. Alberto Darakdjian, Archavir Donelian, Nubar Nercessian, Hrair Chahinian.

§ Sr. Embaixador da U.R.S.S. Victor Isakov lêa mensagem da coletividade Armênia de S. Paulo tendo ao lado o Bispo Datev Karibian.

A Diretora foi composta pelos seguintes membros:

Zaven Der Haroutiounian, **Presidente;** Eduardo Mekbekian, **Vice Presidente;** Armen Karaboyadjian, **Secretário;** Gabriel Nalbandian, **1º Secretário;** George Asdour Goughassian, **Tesoureiro;** Benjamin Distchekenian, **1º Tesoureiro;** Dr. Antonio Miksian, **Diretor de Relações Públicas;** Alberto Carlos Gasparian, **Diretor de Patrimônio;** Antonio Deguirmendjian, **1º Diretor de Patrimônio;** Regina Bazarian, **Diretora de Assistência Social;** Dr. Levon Mekhitarian Neto, **1º Diretor de Assistência Social;** Hampartzum Moumdjian, **Diretor Cultural;** José Deguirmendjian, **Diretor de Esportes e Ginásio;** Carlos Baktchejian, **1º Diretor de Esportes e Ginásio;** Ochin Leon Mosditchian, **Diretor**

Conselheiros:

Diran Mosditchian
Paren Bazarian

Eleitos os novos membros do Conselho Diretor da UGAB

No dia 06 de março passado com início as 14:00 horas, foi realizada a votação para renovação de um terço dos membros do Conselho Diretor da UGAB.

Após a contagem dos votos do significativo número do sócio que compareceu as urnas, foi registrado o seguinte resultado:

- Dr. Antonio Miksian - 127 votos, Sra. Regina Bazarian, 12 votos, Sr. Benjamin Distchekenian, 108 votos, Sr. Jose Deguirmendjian, 106 votos, Sr George Asdour Goughassian 100 votos, Dr. Levon Mekhitarian Neto, 87 votos.

A posse aos eleitos foi oficializada no mesmo dia, durante a Assembléia Geral Ordinária da entidade, relizada após a apuração, na qual também foram deliberados outros assuntos de relevante importância para os destinos da UGAB.

Mais uma vez, a coletividade armênia de São Paulo demonstrou seu interesse pela UGAB e seu apoio ao trabalho que a entidade promove em pról da armenidade.

MACIPE MINASSIAN
Despachos de Aduana
Importación - Exportación
Mudanzas Internacionales
Maipú 917, 8º B (1006)
Capital Federal
Tel. 312-4114

Confiterias
Steinhauser
SALONES DE TE-SERVICIO DE LUNCH-ENVIOS A DOMICILIO-REUNIONES
BUENOS AIRES: AV. CABILDO 1924 Tel. 781-0861/6555 • PARANA 1343 Tel. 42-9507/4828
AV. SANTA FE 1289 Tel. 41-5247 • ESMERALDA 1219 Tel. 312-7136
GUIDO 1965 (esq. Junin) Tel. 804-2136 • SUCRE 2439 Tel. 781-6524 (Rotisserie)
MARTINEZ: RAWSON 2133 Tel. 792-5774 SAN ISIDRO: ACASSUSO 469 Tel. 743-1501

HAIG GORGODIAN, titular de la empresa, invita a la colectividad a apreciar sus excelentes servicios de lunch, bodas, cocktails y recepciones en general, asegurando una atención especial en cuanto a calidad y precio

UGAB iniciará a formação do grupo "Jovens a Armênia III"

No dia 20 de abril, as 20:00 horas, será realizado na sede da UGAB o Coquetel de Lançamento do Grupo "Jovens a Armênia III".

A finalidade da UGAB, que tem a apoio do Comitê de Relações Culturais do Governo da Armênia com a Diáspora, é possibilitar aos jovens de nossa coletividade a oportunidade de conhecer a Mãe-Pátria, estabelecendo um contato mais próximo com a cultura e as tradições do povo armênio.

A experiência já foi realizada com sucesso em duas oportunidades anteriores e promete êxito também desta vez.

UGAB constitui Diretoria Executiva gestão 88

O Conselho Diretor da UGAB, em 07 de março reuniu-se ordinariamente, com a finalidade da constituir a Diretoria Executiva para a gestão 1988.

Um fato inédito na história da UGAB ocorreu nesto ano, com a eleição de uma mulher para integrar a Diretoria. A eleita é a benemérita Sra. Regina Bazarian, que como responsável pela Diretoria de Assistência Social, poderá contribuir significativamente com as realizações da entidade.

A família ugabiana vibrou com a eleição da Sra. Regina Bazarian, pessoa estimada e querida, que como benemérita e integrante do Departamento Feminino, há muito está ativamente integrada as atividades da UGAB.

Leonardo Da Vinci describió fielmente a Armenia sin conocerla nunca

El gran Leonardo Da Vinci, que en sus manuscritos describió con tanta fidelidad el paisaje y la población de Armenia, así como cantidad de sus Iglesias, nunca visitó ese país. A esta conclusión acaba de llegar el arquitecto e investigador Armen Zarian (Erevan).

La versión sobre el viaje de Leonardo por Armenia a que se atienen muchos investigadores, se basa en la asombrosa veracidad de las descripciones realizadas por Da Vinci. No obstante, Zarian considera que el artista supo utilizar con habilidad los testimonios de otros autores. En lo que se refiere a la escrupulosa descripción, con planos y dibujos de Iglesias de Armenia, éstos no fueron hechos en Armenia sino en países de Europa. En Francia, Italia y en los Balcanes, desde el siglo VII hasta la época del Renacimiento, fueron construídas Iglesias cristianas típicamente armenias. Precisamente éstas fueron las que describió Leonardo, sin señalar el lugar de su ubicación.

Armen Zarian, quien dedicó largos años al estudio de la interligazón de la arquitectura armenia con la europea, expone sus argumentos en el libro recientemente terminado, que tituló **"Sobre la difusión en el mundo de la arquitectura armenia y la supuesta visita a Armenia de Leonardo Da Vinci".**

El arquitecto, de 74 años,

Autorretrato de Leonardo

es hijo del clásico de la literatura armenia Kostán Zarian. Discípulo del famoso arquitecto francés Le Corbusier, construyó edificios en numerosos países europeos. Hace un cuarto de siglo, junto con su familia, retornó a la Patria, donde encabezó un taller de arquitectura en uno de los Institutos de Diseño de la Capital. Según el proyecto de que es autor, se está construyendo actualmente la principal avenida de Erevan. Simultáneamente, Zarian se ocupa de la conservación de barrios y edificios antiguos de la ciudad.

A su iniciativa se debe que, en los últimos 15 años, se hayan publicado en Italia más de 40 monografías sobre la arquitectura armenia, las que el propio Zarian preparó juntamente con colegas italianos.

El porqué de las palabras

desastre

Si nos atenemos a significado literal de esta palabra, la usaríamos mal cuando la aplicamos a una desgracia cualquiera o a un acontecimiento infeliz o lamentable, porque el sentido literal de **desastre** esta referido a una conmoción violenta, a una disgregación astral.

La palabra proviene del latin **"dis"**, que significa separación, disgregación y de **"aster"**, forma del latin **"astrum"** (astro).

En consecuencia no todo es como parece o como el uso los resuelve, sino que vale la pena meditar en la importancia que tienen las imágenes, el símbolo y el colorido de expresión del lenguaje, que generalmente usamos sin pensar y sin penetrar sus secretos.

JOTOR SA

INVERSORA - FINANCIERA

La Empresa Líder del Mercado Inmobiliario

CENTRAL: Av. Callao 836 T.E. 41-8671/6093/5312
BELGRANO: Av. Cabildo 300 T.E. 771-4695 - 773-2748
CABALLITO: Av. Rivadavia 4309 T.E. 981-4536/3288
VICENTE LOPEZ: Av. Maipú 1601 T.E. 795-0934

ESTUDIO JURIDICO

Dr. Bautista Kuyumdjian
Dr. Gabriel E. Williams
Dra. Patricia Kuyumdjian de Williams
Dr. Javier B. Kuyumdjian

TUCUMAN 1438. PISO 7º
T.E.: 40-6809 / 7112 / 49-7049

U. G. A. B.

ARMENIA 1322 - BS. AS.
773-2820 y 772-2617

COMISION DE DAMAS

CONVOCATORIA

Invitamos a nuestras socias y amigas, a la ASAMBLEA y ELECCION de la nueva Comisión, que tendrá lugar el **12 de abril, a las 14.30** *en la Sede*

CLASES de ASEGNAKORDZ

a cargo de la Sra. **Arusiak Simonian**
Jueves *de 14.30 á 16.30 hs.*
desde el 7 de Abril

CLASES DE COCINA

Desde el 4 de mayo
los miércoles de 14 a 16.30

CONFERENCIA

Dr. Daniel Stamboulian

"Verdades y Mitos sobre el Sida"

Lunes 9 de Mayo, a las 20.30 hs.

Entrada libre

U.G.A.B.
Liga de Jóvenes
EN BREVE...
TALLER de FOTOGRAFIA
Informes e inscripción
Sábados de 19 a 21 hs.
en U.G.A.B. Armenia 1322

LAMAS
Asesoría técnica de riesgos industriales y contratación de seguros generales
Operamos hace más de 20 años con las mejores compañías del país
BONIFICACIONES Y REINTEGROS A LA COLECTIVIDAD
BME. MITRE 777 7º B. Capital T.E.: 49-1942/1886

En torno a Gharabagh

Disposición

Sobre el desarrollo de la región de Nogorny Gharabagh

(TASS) El Consejo Central del Partido Comunista y el Consejo de Ministros de la URSS, aprobaron una disposición sobre las medidas para acelerar el desarrollo socio-económico de la región de Nogorny Gharabagh, para el período de 1988 a 1995.

La disposición señala que en los últimos quince años la producción industrial en Nogorny Gharabagh aumentó en más del triple, y la agrícola se elevó en una vez y media. Al mismo tiempo, últimamente se nota la tendencia a la reducción de la eficacia de la producción social. Ello se debe al debilitamiento del papel dirigente y organizador, tanto de los órganos locales como también del Partido y de los Sóviets de la República y de su lenta reestructuración en las condiciones de la democracia cada vez más amplia.

Se propone a los órganos del Partido y de los Sóviets de Azerbaijan y de la región de Nogorny Gharabagh, intensificar la labor política y organizativa entre los trabajadores, y considerar como tarea principal e inaplazable la educación de su población en el espíritu del internacionalismo, de la amistad fraternal y de la ayuda recíproca, y poner término decididamente a toda clase de manifestacion de nacionalismo y falta de respeto a los sentimientos nacionales de los representantes de distintos pueblos.

En el trascurso de este año y del que viene se decidió elaborar un programa integral de desarrollo de la región de Nogorny Gharabagh, para un período hasta el año 2005. En el futuro quinquenio -1991/1995- se planea aumentar la construcción de viviendas en 1,4 veces, erigir nuevas escuelas para garantizar la enseñanza de todos los niños en un solo turno. Se planea, en ese lapso, construir en Stepanakert, capital de Nogorny Gharabagh, un palacio de cultura para 850 espectadores, un hospital con 400 camas y una policlínica que atenderá en un turno a 600 personas, así como un club infantil, una biblioteca y otras obras públicas.

Se instruyó a los organismos correspondientes que garanticen, en el plazo más breve posible, la estable recepción en Gharabagh del programa central de televisión de Moscú, así como del programa completo de la televisión de Azerbaijan y de Armenia. Se indicó al gobierno adzerbaijano la necesidad de examinar, teniendo en cuenta los deseos de la población armenia de Gharabagh, el aspecto relacionado con la apertura en Bakú de un teatro dramático armenio, así como llevar a cabo un conjunto de medidas para restaurar y restablecer los monumentos históricos y culturales en el territorio de la región.

La disposición encomienda, a los departamentos correspondientes, perfeccionar la labor en las escuelas armenias de Gharabagh, así como en otras regiones de Azerbaijan donde hay población armenia.

Cabe señalar que esta disposición gubernamental contiene una extensa lista de otras recomendaciones concretas, enfiladas a acelerar el desarrollo socio-económico y cultural de Nogorny Gharabagh.

Fue levantado el toque de queda en Sumgait

MOSCU: Mar. 30 (APN) **Pravda** informa hoy que el martes 29 del corriente se levantó el toque de queda que regía en la ciudad azerbaijana de Sumgait. Esta, dice la información, es la prueba principal de que la vida en la ciudad, donde el 28 de febrero se produjeron desórdenes, ha vuelto a sus cauces normales.

Las familias armenias que se marcharon han regresado a Sumgait. Entre ellas, el matrimonio Danielian con el que el corresponsal de Pravda estuvo hablando por espacio de dos horas, en una conversación de la que participaron sus vecinos, los esposos Guzelnov y la docente jubilada María Bundarenko, quienes habían acudido en su ayuda en los momentos difíciles. En estos lazos fraternales naturales vé la gente la garantía de su tranquilidad, la posibilidad de vivir y trabajar juntos, codo con codo.

El corresponsal se entrevistó también con el vecino de Sumgait, V. Andreassian, quien regresó desde Erevan, y también con aquellos que, como Zh. Arutiunov, Subdirector de la Escuela Técnica, E. Martirossian, maestro de la misma escuela y E. Mirzoian, trabajador en la fábrica de aluminio, y como miles de armenios, no abandonaron Sumgait. La opinión de todos ellos es la misma: **"se ha hecho todo lo necesario para estabilizar la situación y la ciudad ha vuelto a su pulso normal".**

Todas las edades, en la reciente protesta en Erevan.

Doctor

Luis H. Vertanessian

Escribano

Nueva dirección

Florida 375, 4º Tel. 334-5726/28

Daniel Youssefian e Hijos S.A.

Distribuidor y Mayorista Textil
Blanco y Tejidos en general

Sarmiento 2357. Buenos Aires
T.E.: 48-9442/5298

PUERTAS BLINDADAS

PENTAGONO
ANTI-ROBO
"BLIND-HOUSE"
DE CAIAN HNOS.
* TECNOLOGIA SUIZA *
AV. JOSE M. MORENO 277 AV. SAN JUAN 238
TELEFONOS 99-3546 / 941-7609

Transcaucasia Soviética, un vistazo al pasado

Por Mijail Kriuchkov. Armenian Press

Los recientes acontecimientos de Nogorny Gharabagh, despertaron interés en el mundo hacia las relaciones entre las nacionalidades en la Transcaucasia soviética. Mas, para entender lo que pasa hoy allí, sería útil echar una ojeada al pasado, tanto reciente como más lejano.

El poder soviético afrontó, desde los primeros días de su existencia, un gran número de problemas complejos acumulados en las relaciones entre las nacionalidades de la Rusia zarista, dijo en una reunión informatica en la APN **Yuri Poliakov, miembro correspondiente de la AC de la URSS, y Presidente del Centro para la Demografía y la geografía históricas. Algunos de estos problemas los resolvió la misma revolución. Otros quedaron solucionados en los primeros años post-revolucionarios. Llegó un momento en que parecía que no habia ya problemas de esta naturaleza, pero con el correr del tiempo resultó que no era así.**

Yuri Poliakov calificó de trágico el período 1917/1920, en que el poder en la Transcaucasia estaba en manos de los gobiernos nacionalistas: los menchéviques en Georgia, los tashnags en Armenia y los musavats en Azerbaijan. En el mismo período la joven República hacía frente a la intervención foránea. Cambiaban los invasores, se libraba la guerra civil sembrando muerte entre la población.

En la primera mitad de 1918 las tropas turcas ocuparon considerable parte de Armenia y Georgia. Luego, Georgia se vió ocupada por tropas alemanas. En setiembre de 1918 los invasores turcos, apoyados por los musavatistas, tomaron por asalto la capital de Azerbaijan, Bakú, después de tres días de una matanza en la que resultaron muertas unas 30 mil personas, en su mayoría trabajadores armenios. A finales del mismo año comenzaron a llegar a Transcaucasia tropas británicas. En aquel período se produjeron conflictos armenio-georgianos y armenio-azerbaijanos, y tuvieron lugar graves enfrentamientos nacionalistas, atizados por los invasores.

Armenios en marcha. Ellos demandan justicia

Los habitantes alemanes, turcos y británicos prometían los mismos territorios a Georgia, Armenia y Azerbaijan, fomentando toda clase de discordias nacionalistas. Se creaban las llamadas zonas neutrales que eran objeto de disputas acaloradas entre los gobiernos nacionalistas.

Un nuevo estallido de enfrentamientos nacionalistas se produjó debido a la guerra entre Turquía y los tashnags armenios, en el otoño de 1920, durante la cual perecieron cerca de 200 mil armenios. Los historiadores soviéticos han obtenido hace poco nuevos documentos que echan luz sobre la actividad de los servicios secretos británicos encaminada a enemistar entre sí a los pueblos de la Transcaucasia, informó Yuri Poliakov, a la vez que expresó la esperanza de que este nuevo material permita conocer mejor estas trágicas páginas de la historia.

Sólo con el triunfo del poder soviético en Azerbaijan en abril de 1920, en Armenia, en noviembre de 1920 y en Georgia, en febrero de 1921, se inició el proceso de aproximación entre las nacionalidades, de cooperación y de solución conjunta de los problemas acumulados durante siglos y agravados en extremo, por los acontecimientos de 1917/1920, subrayó el historiador.

Según el científico, la formación en 1923 de la región autónoma de Nogorny Gharabagh en el territorio de Azerbaijan, fue un compromiso. Por primera vez en su historia esta región obtuvo autonomía, lo que posibilitó resolver el problema a favor de la población armenia. Al propio tiempo ve en la pertenencia de esta región autónoma a Azerbaijan, una solución en bien de los azerbaijanos. Hay que tener presente, agregó el científico, que Nogorny Gharabagh tenía vínculos económicos más estrechos con Azerbaijan, lo cual condicionó su integración económica con dicha República.

Refiriéndose al desarrollo de las relaciones entre las nacionalidades en esta área, el académico señaló que es el pueblo mismo quien debe adoptar decisiones en cada cuestión concreta. Lamentablemente, dijo, solemos dar prioridad a una sola alternativa: anexar Nogorny Gharabagh a Armenia o dejarle a esta región su "status" actual, formando parte de Azerbaijan.

Mientras tanto, existen muchas otras variantes que ofrecen, entre otras cosas, ampliar al máximo los vínculos entre la población armenia de esta región autónoma y la propia Armenia. El científico no descarta la posibilidad de que Erevan pueda asumir la solución de todos los problemas relacionados con el desarrollo de la educación y la cultura mientras los nexos económicos sigan siendo más estrechos entre Nogorny Gharabagh y el resto de Azerbaijan.

Lo principal es saber evitar prisa y excesivas emociones buscando soluciones a estos problemas nada fáciles.

El Gobierno Soviético reconoció que aún no se normalizó la situación en Nogorny Gharabagh

MOSCU, 29 (APN) "La situación creada en torno a Nogorny Gharabagh áún no se ha normalizado del todo y concretamente en Stepanakert continúan paradas algunas fábricas", dijo hoy en rueda de prensa el vocero de la cancillería soviética Guenadí Guerasimov.

Asimismo, el portavoz desmintió versiones difundidas en Occidente en el sentido de que el sábado debió realizarse una manifestación en Erevan denominada **"El Día de la Ciudad Muerta"**, según la cual la gente debía permanecer en sus casas sin salir.

Guerasimov señaló que, entre otras causas, las raíces de lo sucedido en la región de Nogorny Gharabagh **se debe a los errores cometidos en la política nacional a lo largo de muchos años.** Recordemos que lo que hoy es el epicentro del problema armenio, la región Nogorny Gharabagh, fue separada de Armenia y anexada a la República de Azerbaijan por Stalin.

Por otro lado, Guerasimov anunció que en Sumgait, centro de los disturbios provocados el 28 de febrero, prosiguen las investigaciones a ese respecto. "El caso, que está en manos de un grupo especial de la Fiscalía de la URSS conlleva un enorme trabajo, y los plazos de la investigación y su carácter minucioso adquieren especial importancia política a la luz de los acontecimientos", expresó Guerasimov. "Por eso, al grupo de investigación fueron incorporados los mejores investigadores de las distintas Repúblicas Soviéticas".

El portavoz afirmó, también, que **lo que entorpece las investigaciones son, en primer lugar los rumores.** Por empezar, dijo, las víctimas fueron 32 y no 400 ó 500. De esas 32, 26 son armenios y 6 azerbaijanos.

UNIFORMES COLEGIALES
ELMAYAN

BLAZERS
PANTALONES
JUMPERS
765-5293
Los Ceibos 63 BOULOGNE

Confitería "Armenia"
PRODUCTOS ORIENTALES
T.E.: 71-4571 Scalabrini Ortiz (ex Canning) 1317

TERKA
S.A.C.I.F.I.yA.
Fábrica de tejidos
Fábrica:
Av. Dr. Arturo Illia 2740 - (1754) San Justo Bs. As.
T.E. 651-1651/0634
Administración y ventas:
Moreno 1235 (1091) Cap. T.E. 37-3829/6102

"Apuesto a la salud" dice el Dr. Pedro Boyatjian

Cuando se tiene la posibilidad de estar más de un rato junto a Pedro Boyatjian, sea descubren fácilmente sus genes armenios. Es un hombre correctísimo, y sus ideas son claras. Además tiene la lucidez y el empeño en el trabajo, tan propios de su raza. Seguramente ésta es la razón para que su empresa lleve ya diez años de vida y crezca día a día.

-¿Cuál es la fórmula de su éxito?

-Cuando formé **Acción Médica** me propuse garantizar la honestidad y respetar las normas éticas fundamentales para un servicio médico. Los mejores médicos creyeron y confiaron en nuestro sistema, y el usuario se vió beneficiado por una cobertura médica de primerísimo nivel. Fuimos muy racionales en cuanto a los costos, porque tenemos en cuenta la difícil situación económica por que atravesamos.

-Antes ejercía su profesión de médico-ginecólogo. Qué lo motivó para lanzar una empresa de medicina pre-paga?

-Como profesional sentía una gran carencia en la calidad de los servicios en medicina privada. A partir de esta inquietud, me propuse ampliar mi campo de acción. Cubrir ya no una consulta, sino apostar a la vida, respondiendo en forma global y efectiva a la enfermedad.

-¿Lo logró?

Por suerte puedo decir que más de 15.000 personas conocen ya las bondades de **Acción Médica.**

-¿Cuál es el alcance de este servicio médico?

Hasta ahora cubrimos las necesidades de Capital y Gran Buenos Aires. Nuestra empresa cuenta con 140 empleados y nuestra cobertura abarca más de 50 sanatorios -los principales y los mejores-, como así también los laboratorios y médicos más especializados. Además, puedo decir con orgullo que fue la primera empresa que ofreció cobertura en las vacaciones. Mar del Plata, Pinamar, Punta del Este, Bariloche, cuentan hace ya cuatro años con el servicio de Acción Médica.

-Las estadísticas demuestran que día a día más gente goza de los beneficios de la medicina privada pre-paga. ¿Ha mejorado también el servicio?

-La sociedad toma cada vez más conciencia de que debe asegurar su salud. Por otro lado, hay más empresas que ofrecen este servicio médico pero, desgraciadamente, el nivel de muchas no es el mejor ni el conveniente. Hay que ser muy precavidos, porque no todo lo que luce, vale.

A metros de la bulliciosa esquina de Santa Fe y Callao se despliega una acción: Acción Médica. Sus colores son el azul, el turquesa y el gris. Y una cara identifica a la empresa: Fernando Bravo. También una revista-boletín llega periódicamente a miles de hogares con la última y más precisa información médica. La necesaria para "apostar a su salud".

Perdurar como Nación

Dr. Bedros Danielian

Nuevamente, por hechos notorios y no tan notorios, no vemos en la necesidad de volver a plantear el eterno tema que la Diáspora Armenia vive desde su creación: el que todos nos volquemos mancomunadamente tras los mismos objetivos que son los que nos permitirán nuestra sobrevivencia y perdurabilidad como nación. Pero este querer sobrevivir y perdurar no es un hecho gratuito ni caprichoso, en él se encierra un legado eterno que se nos ha transmitido a través de los tiempos con toda esa carga de responsabilidad que representa el ser los herederos de este pueblo que constantemente ha resurgido de entre las cenizas, que ha resistido a muchas civilizaciones e imperios que hoy no existen.

Y ello se debe fundamentalmente a su idiosincrasia, a su cultura, a sus apostolados morales, a su apostolado de fe cristiana y, por sobre todas las cosas, a que cada generación interpretó el significado de ser armenio, el rol que debía desempeñar, que como testigos de la historia, lleva sobre sí, la causa de la humanidad. Y esa sabiduría que da el tiempo nos permitió elegir el arma adecuada a cada circunstancia, ya sea creando un alfabeto para sellar así en forma indisoluble su nacionalidad, desarrollando su cultura como respuesta máxima a las oleadas de sumisión y muerte; ya sea con la cruz o la espada para defenderse de la barbarie o luchar por su sobrevivencia. Nunca fuimos agresores o conquistadores, por el contrario, fuimos agredidos y conquistados; pero siempre hemos tenido la paciencia y la sabiduría para vencerlos, fruto de nuestra cultura y nuestro espíritu humanitario. El mejor ejemplo de lo que estamos diciendo son ese millón y medio de mártires, víctimas del bárbaro Otomano, que murieron indefensos en su mayoría porque creían en su prójimo con calor humano y cristiano y no concebían ni entendían, en su mayoría, sus salvajes propósitos. Y también supimos hacer valer la máxima de que esperar era la mejor manera de llegar.

Hoy, nuestra generación tiene ese desafío, aceptar el reto histórico y mantener la vigencia de los reclamos territoriales armenios, del reconocimiento del martirologio de un millón y medio de armenios hasta que ello se haga realidad y, fundamentalmente, la creación y preservación de una conciencia nacional, cultural, política y espiritualmente monolítica para toda la armenidad tras ese objetivo. Han pasado casi 70 años, una pequeña huella si pensamos en nuestros 3.000 años de historia, pero que mucho pesan en la diáspora por la cantidad de factores que nos van diluyendo. Muchos no han comprendido, todavía, la misión que tienen y las armas que se deben usar; por el contrario, estan enbarcados en otras luchas, con otros propósitos e intereses mezquinos que determinan la depresión espiritual e intelectual de nuestra Nación, fruto de la necedad de algunos y de la desidia. Es hora de decir basta, es hora de que conozcamos nuestra historia y extraigamos de ella el mensaje eterno que nos ha transmitido, es hora de entender que la Causa Nacional Armenia es una sola y que en ella no tienen cabida los enfrentamientos ideológicos, que no es patrimonio de ninguna organización, que en ella no se pueden mezclar los reclamos nacionales con los partidarios ni hacer valer estos sobre aquéllos.

continúa en pág. 8

kircos
MANUFACTURA DEL CAUCHO
José Martí 3380 — Capital — Tel. 922-3730 / 923-5783

CONTEMPORA
Alfombras Atlántida
CORDOBA 4475 T.E. 773-2794
CAPITAL FEDERAL 774-2977

PROFESIONALES

CONTABILIDAD IMPOSITIVA
Dr. Ricardo Delanian
Estudio Contable Impositivo
Contador Público U.N.C.
Entre Ríos 263 1° 4
T.E.: 3-1141 - CORDOBA

ABOGADOS
Dr. Juan Carlos Merdinian
Abogado
Rondeau 578 T.E.: 051 45215
CORDOBA

WILTON PALACE HOTEL
Av. Callao 1162
Tel. 41-9483
Buenos Aires
Argentina

SIGUIENDO AL ARARAT

El Zenit se impuso en Leningrado

Jugando como visitante, en Leningrado, Ararat fue derrotado por el club local Zenit por 2 tantos contra 1. Según los cronistas deportivos, en los tres últimos minutos del encuentro Ararat podía haber logrado el empate. En ese tiempo el árbitro dió penalty a favor de Ararat, pero Biriukov, de Zenit, pudo atajar el fuerte shot de Jachatrian.

El encuentro resultó muy interesante. Ararat utilizó una táctica de contraataque y tuvo muchas oportunidades para definir el gol. No obstante, el marcador fue abierto por el delantero de Zenit, Zheludkov, quien también anotó el segundo gol, al cobrar un penalty. Diez minutos antes de finalizar el partido Aivazian, que fue calificado como el mejor jugador de Ararat, redujo la diferencia en el marcador haciendo gol.

Digamos que hasta el momento, Ararat figura décimo cuarto en la tabla de posiciones.

Interesante libro sobre monumentos armenios

"Erevan, Garní, Guegard, Echmiadzin, Ashtarak". Tal es el título de un muy interesante libro de reciente edición, totalmente dedicado a los monumentos arquitectónicos de Armenia, desde los tiempos más antiguos hasta nuestros días, lugares que atraen constantemente la atención de cantidad de turistas.

Una gran parte del libro se destina a los monumentos de la Capital de Armenia, entre los que citamos el Monumento a la Madre Armenia, Madenatarán, así como edificios de Museos.

Son autores de esta publicación los arquitectos Artsvin Grigorian y Nona Stepanian, quienes destacan que a los turistas en Armenia le llama la atención el hecho de que durante un período corto, en el pequeño territorio, ellos pueden comprender la marcha de la historia a lo largo de miles de años, así como entrar en contacto tanto con el pasado como con la actualidad.

Bulgaria en los ojos de un pintor armenio

Petros Malaian, pintor armenio de reconocida fama y creador de numerosas acuarelas famosas en el mundo, acaba de inaugurar su exposición "Bulgaria a través de los ojos de un pintor armenio". Las acuarelas de Malalan responden a sus observaciones durante los viajes realizados por ese país, y han concitado el interés de los numerosos visitantes que se dan cita en dicha exposición. Digamos que Malaian, pintor benemérito de Armenia, es profesor del Instituto Erevanés de arte teatral, en cuanto a su arte pictórico, sus trabajos fueronn expuestos en Siria, Austria, Italia y Canadá, entre otros países importantes.

Se editó un libro sobre Dzhigarjanian

Parte de la enorme obra creada del popular actor armenio Armen Dzhigarjanian, acaba de ser recogida por un libro recientemente editado en Moscú con el propósito de divulgar su arte excepcional.

Dzhigarjanian interpretó más de cien papeles en el teatro y en el cine, desde que comenzara su carrera teatral en el Teatro Dramático de Erevan.

De sus interpretaciones, la crítica destaca su autenticidad psicológica, su irreprochable conocimiento del estilo, así como la bien pulida técnica de cada una de sus interpretaciones.

Cabe destacar que Dzhigarjanian es el protagonista de las películas armenias **Buenos días, soy yo; Un triángulo; La Estrella de Esperanza,** y muchas otras.

Nikogosian. primer Premio en escultura

Muchas de las obras escultóricas de Mikolai Nikogosian se encuentran decorando muchas ciudades de la URSS, siendo de destacar que el monumento a Mikail Nalbandian, que se encuentra en Erevan, pertenece a su arte singular, así como el que en Leninakan perpetúa la memoria del prestigioso poeta Avedik Isaakian. Nikogosian, que vive y trabaja en Moscú, acaba de hacerse acreedor al primer premio del concurso realizado por el Fondo Artístico de la Federación Rusa, cuyo jurado premió así su técnica y su arte singular.

Educación estética de los niños

En Sevan acaba de ponerse en movimiento una filial del Centro de Educación Estética de Niños y Adolescentes. Es la duodécima que existe en la República. A ellos concurren 150 niños catalogados como futuros pintores y especialistas en artesanías nacionales.

El Centro Estético, creado hace 9 años sobre la base de la Primera Galería Infantil de Pinturas, está llamado a revelar y desarrollar las aficiones creativas en los niños. Con los educandos del centro y sus filiales trabajan científicos, profesores y eminentes personalidades de la cultura. Durante los estudios, los niños con mayores dotes determinan sus futuras profesiones.

En Erevan, por ejemplo, el Centro, que cuenta con varios edificios, ocupa toda una manzana, tiene Sala para Exposiciones, un Museo cuyo bagaje llega hasta 150 mil dibujos infantiles, una Filarmónica, Biblioteca, Teatros y Estudios Musicales, Literarios, de Arquitectura y de Cine.

El Gobierno de Armenia ya asignó fondos para construir en Erevan un nuevo Complejo de edificios para el Centro de Educación Estética que, en el quinquenio 1986-1990 cubrirá varias hectáreas de extensión.

Para las cuatro estaciones
y todas las edades
Lanas "Hetesia"

. Remises
. Sepelios
. Traslados
CASA Rivera
CORALLO, CUFARO Y CIA.
Jubilados, pensionados, cónyuges y fliares. sin cargo
Av. Córdoba 4902 T.E.: 773-2800/772-3288

Electrónica DE LA PAZ
Reformas a Binorma
Service Especializado en:
TV Color y Video
Computación
Telefonía
Todas las Marcas - Trabajos con Garantía
LUNES A VIERNES DE 9 A 20.30 Hs. - SABADO DE 9 A 13.30
CIUDAD DE LA PAZ 1782 - TEL. 783-1109/785-6646

PROFESIONALES
MEDICOS
DR. ANDRES J. KUPELIAN
Médico del Hospital F. J. Muñiz
Cirugia General e Infectológica
Especialista Flebo y Linfología
(Enfermedades venosas - várices)
Cnel. Diaz 1767 20 b -Bs. As.- TURNO: 826-2588

Dra. Azaduhi Libertad Telecemian de Anger
Médica - Psicoanalista
Miembro adherente de la Asociación Psicoanalística Internacional
Socia Fundadora y Honoraria de la Asociación
Psicoanalítica Paraguaya
Billinghurst 1663 P.B. D TE. 826-9267 91-8332

ESCRIBANO
GREGORIO HAIRABEDIAN
ESCRIBANO
Av. Roque S. Peña 570 331-5761 34-1570

Preguntas y respuestas sobre el Genocidio

viene de pág. 1

puesta tolerancia que proclaman los autores del opúsculo es una soberana falsedad. Esta es la verdad histórica en cuanto a la actitud de la Sublime Puerta respecto a sus súbditos cristianos.

-El origen de la "cuestión armenia" y la negación de las matanzas masivas de armenios durante el siglo XIX.

Se da la versión de que la "cuestión armenia" surgió como consecuencia de los *intereses estratégicos de Rusia en los estrechos, el Mar Caspio y Asia Central*, en favor de los cuales el Imperio Ruso habría llevado a cabo una política de imposición sistemática de la identidad rusa en el Caucaso Sur, imposición que habría motivado la emigración de miles de musulmanes al Imperio Otomano y su establecimiento en el territorio liberado **"voluntariamente"**, denominado Armenia Histórica. Más tarde, entre los armenios establecidos en esa zona y los musulmanes procedentes de Rusia hubo graves incidentes a causa de las diferencias étnicas, que el poder central localizó y sofocó sin demora. Pero, para su gran sorpresa, estos actos fueron considerados por Occidente como un exterminio masivo de armenios. Este fue el motivo de la intervención de las super potencias en los asuntos internos del Imperio, especialmente tras la guerra entre Rusia y Turquía de 1877-1878. Generalizando, los autores concluyen que debido a las razones arriba expuestas surgió así llamada "cuestión armenia". ¡Qué manera tan rudimentaria de sugerir "verdades" que nada tienen que ver con los hechos históricos!

Es sabido que el pueblo armenio influido por las tendencias revolucionarias democráticas Europeas, se *sintió atraído por las ideas de libertad e independencia nacional*. A ello contribuyó su ya formada identidad nacional, su alto nivel socio-económico, su relativa autonomía religiosa y su concentración en un territorio de casi 175 mil kilómetros cuadrados.

Rechazando cualquier intento de arreglo de problemas étnicos del Imperio y como reacción a la presión de la opinión pública democrática de Europa y de las super potencias, el sultan Abdul Hamid optó por *la asimilación forzosa o bien por la eliminación física* de los cristianos, así como por aglutinar al elemento musulman en torno a las ideas de panislamismo. A tales efectos, la Sublime Puerta convirtió en blanco de sus apetencias a los pueblos de habla turca del Cáucaso. Lo único que hubiera podido frustrar su campaña hacia el Norte habría sido la población armenia que vivía en territorios de ambos Imperios (Armenia Occidental, en Turquía, y Armenia Oriental, en Rusia), que era un obstáculo natural al dividir a los pueblos de habla turca del Cáucaso de los del Imperio Otomano. De tal forma, en nombre del panislamismo, surgió la idea de exterminar al pueblo armenio.

Las sublevaciones masivas de la década del noventa del siglo pasado en Trebisonda, Erzurum, Marash, Sebastia, Erzingam, Van, Harbert, Diarberkir, entre otras ciudades, sirvieron de pretexto para desatar el genocidio en aras del panislamismo belicoso. Cualquier explicación de los "disturbios" en el imperio relacionada con la alteración del equilibrio étnico en Anatolia Oriental, a causa de una supuesta migración, es poco menos que ingenua, y difícilmente podría ser aceptada como origen de la "cuestión armenia" o como justificación de los miles de víctimas y de la asolación de vastas regiones de Armenia Occidental.

-Negativa turca a reconocer que el exterminio de la étnia armenia durante la Primera Guerra Mundial fue un acto premeditado, así como a aceptar la autenticidad de los telegramas del bajá Talát, Ministro Interior, enviados a los gobernadores provinciales.

Los autores del folleto simplemente ignoran el hecho de que numerosos archivos se conservan documentos oficiales originales que son testimonios imparciales tanto del caracter premeditado de la deportación y del exterminio del pueblo armenio como de la autenticidad de los mencionados telegramas del bajá Talát. Nos limitaremos sólo a recurrir a fuentes alemanas y turcas, cuya existencia no pueden negar los falsificadores.

Como es sabido, durante este período los imperialistas alemanes estimulaban en gran medida las aspiraciones expansionistas de los Jóvenes Turcos. Es un hecho comprobado que todos los planes estratégicos del gobierno turco, incluso los de deportación y exterminio de los armenios, habían sido previamente coordinados con la aliada Alemania Imperial. Los diplomaticos alemanes en el Imperio Otomano -al tanto de los sucesos- prepararon oportunamente informes dirigidos a su gobierno acerca de la marcha de las deportaciones y asesinatos de armenios. Tras el derrumbamiento del Imperio Alemán, se dió a conocer la correspondencia diplomática secreta. En uno de los informes del Embajador Von Wagenheim al canciller aleman Von Bethmann Hollweg, se decía: **Es evidente que la expulsión de los armenios no se debe a razones de caracter militar. Talát bey, ministro del interior ha declarado recientemente con toda sinceridad al embajador Dr. Mardtmann, que la Sublime Puerta desearía aprovechar la Guerra Mundial para saldar sus cuentas de una vez por todas con sus enemigos del interior (los cristianos locales), sin dar pie, además, a intervenciones diplomáticas de más allá de las fronteras".**

En otra comunicación, el Dr. Mardtmann escribiría: "...estos actos (la deportación de los armenios) y la manera en que se llevan a cabo, demuestran que el gobierno se propone liquidar al pueblo armenio existente dentro del estado turco".

Esta es una prueba más del carácter premeditado de la deportación de la población armenia.

La verdad sobre este genocidio consumado sin parangón en la historia de la humanidad, queda confirmada también por la siguiente anotación en el libro de protocolo de la Embajada Alemana en Estambul:

"...durante una de sus visitas a la embajada, el bajá Talát declaró... Ya se han consumado las principales acciones contra los armenios. La "cuestión armenia" ha dejado de existir."

He aquí una confesión del monstruoso genocidio hecha por el propio verdugo del pueblo armenio.

continuará

Perdurar como Nación ...

viene de pág. 6

Esta postura es la que los armenios, en su inmensa mayoría, han adoptado creando centros educacionales, culturales, regionales, religiosos y políticos, con la convicción de que educándonos en una unidad espiritual y cultural podremos lograr nuestras metas. Otros, han elegido como camino la violencia, sembrando, permanentemente, la apología del fedaí o del terrorismo. Se han quedado sin palabras creadoras hace mucho tiempo, cuando dejaron de enfrentar las ideas y la realidad, creyendo que se podía mantenerlas indefinidamente en un rumbo paralelo. El discurso y la proclama fácil siguió y sigue recorriendo los senderos ideológicos, anquilosado, repetitivo agónico e incoherente con su propia ideología determinando un fanatismo que atenta contra ellos mismos y que al mismo tiempo perturba la convivencia de nuestras colectividades. No ven o se resisten a ver que la realidad se les escapa de las manos; no miran hacia el futuro, escondidos en su pasado; no miran las fuerzas vivas con sus necesidades, expectativas y tensionalidades, sólo trabajan por las propias. El deseo de estar, de tratar de dominar ha emplazado las exigencias políticas, éticas y doctrinarias del para qué estar. Y así estamos. Creen estar a la sombra del árbol umbroso de la armenidad y estamos junto a un tronco casi seco al que se le ha arrebatado todo lo vital en la costumbre del poder, en la improvisación, en el desgraciado arte de "arreglar" los problemas convirtiéndolos en otros.

continuará

Merceril S.A.
Larrea 237. Capital
T.E.: 48-9343

Lutufyan Hnos. S.A.
Fábrica de pañuelos y toallas
Estamperías
y tintorerías de hilados
Larrea 738 Cap. Fed.
Francia 275 San Martín (Pcia. de Bs. As.)

TEXTIL CENTER
DE GASE LUX S.R.L.
Fabricación y ventas de telas laminadas • Sedas
Dibujos y diseños propios • Pailletes • Sedas naturales
Gran variedad de lurex lisos y estampados
Lavalle 2437 T.E.: 962-9118
Alsina 1291. Capital T.E.: 38-6596

Por siempre conserve, en imágenes visuales, sus fiestas personales o reuniones empresarias
VIDEO Y FOTOGRAFIAS
VIDEOLOOK
CARAVOTTA Y ASOCIADOS
T.E.: 258-8786/393-7446

Koulaksizian Hnos. S.A.
FABRICACION DE TEJIDOS
LIMA 3560 - (1678) CASEROS
Tel. 750 - 5888/3501/4632

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ ՈՅԺԵՐՈՎ

Սարտարապատի նախանցեալ թիւերուն մէջ միշտ շեշտեցինք թէ – Ատրպէյճանէ կախեալ – Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Շրջանին (կամ Նակօրնի Ղարաբաղ) Հայաստանի Սովետական Հանրապետութեան կցելու հարցը 23 Մարտն է որ պիտի բախտորոշէ. ճակատագրական այս թուականը սերտօրէն կապուեցաւ հայ դատի պատմութեան ներկայ յոյժ կարեւոր հանգրուանին:

Մինչեւ այս թուականը պաղարիւնութեամբ սպասելը հնարաւոր չէր երբեք, եւ ողջ հայութիւնը –Հայրենիքի մէջ թէ՛ Սփիւռքի տարածքին– շունչը բռնած, խանդավառութեամբ եւ ակներեւ լաւատեսութեամբ կ'ակնկալէր «երջանիկ վերջաւորութիւն մը, այնքան մօտ կը թուէր յաղթանակը:

Այս տենդագին սպասումի ընթացքին՝ ամենակարեւորը կը մնար բարոյական քաջութեամբ եւ պարկեշտութեամբ հակակշռի տակ առնել իրարու ետեւէ հասնող տեղեկութիւններու մակընթացութիւնը, սուտ յոյսեր չստեղծելու գրաւականով. ինչպէ՞ս կատարել այս պարտականութիւնը երբ մեր բոլոր քայլերը, շարժումները, մտածումներն ու պայքարը լարուած էին մէկ վճռական ուղղութեամբ: **Սովետ Միութեան Գերագոյն Սովետի Դրական Պատասխանի յայտարարութիւնը:**

Մենք որ համոզուած, շահախնդիր եւ աշխոյժ կողմ ենք Ղարաբաղի ի նպաստ հայութեան լուծման՝ ինչպէ՞ս եւ ի՞նչ կրնայինք ըսել լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը: Կատարեցինք սակայն ինչ որ մեզի կ՝ըսէր մեր խիղճը: Եւ ահա՛ թէ ինչո՞ւ խուսափեցանք փուճ պատրանքներ ստեղծելէ, եւ նամանաւանդ ժխտական չափազանցութիւններու երթալէ:

Թէ՛ Արեւմտեան Աշխարհէն, եւ թէ՛ Սովետական լրագրական գործակալութիւններէն մեզի կը հասնէր հեռագիրներու եւ տեղեկութիւններու տեղատարափ մը. լուրերը յաճախ իրարու կը համապատասխանէին, երբեմն ալ ոչ. սակայն ինչ որ բնաւ չէր համապատասխաներ կը վերաբերէր Սումկայթի եւ Կիրովապատի զոհերու թիւին: Այս թիւերը կը տարուբերէին 30ի եւ 300ի միջեւ, հասնելով մինչեւ իսկ 1500: Կարելի չէր առարկայականօրէն այս կացութեան մէջ տալ անստոյգ թիւ մը առանց վրդովելու մեր խիղճն ու հանրային կարծիքը: Միայն պատմութիւնը պիտի կարենայ ցոյց տալ թէ որն է զոհերու ճշգրիտ թիւը:

Հակառակ մեր սպասումին՝ Սովետ Միութեան Գերագոյն Սովետի Խորհուրդը –հիմնուած սահմանադրութեան 81րդ յօդուածին տրամադրութեան վրայ– **պատասխանեց ժխտաკանօրէն** թէ՛ մեր արդար ակնկալութիւններուն, եւ թէ՛ մանաւանդ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութեան –վճռականօրէն արտայայտած– կամքին: Այսպէս է որ –չենք ուզեր հաւատալ որ վերջնականապէս –առնել կամ նուազ ժամանակաշրջանի մը համար Ղարաբաղը չյանձնուեցաւ վերածնած Հայաստանին:

Ինչպէ՞ս դիմագրաւել այս «անակնկալ հարուածը» գուցէ առաւել խոհականութեամբ հնարաւոր չէ՞ նոյնինքն այս ժխտական որոշումին մէջ գտնել դրական գիծեր:

Արդարեւ կան մէկէ աւելի բարելաւումի ծրագիրներ ի նպաստ Լեռնային Ղարաբաղի հայ ժողովուրդին, որոնք են գլխաւորաբար հետեւեալները:

– Հայկական գերակայութեան առաւել զօրացումը տնտեսական եւ մշակութային կեանքերուն մէջ, պատկերասփիւռի, ձայնասփիւռի եւ թատրոնի առաւել յայտագիրեր եւ ժամեր:

– Հայ յուշարձաններուն (հնութիւններուն) բարւոք պահպանման վրայ հսկող պետական մասնաւոր յանձնախումբի մը ստեղծումը:

Նշուած տուեալներու լոյսին տակ՝ կարելի է երկար հակաճառել, թերուդէմ կարծիքներ յայտնել, սակայն աւելի օգտակար պիտի ըլլար –մեր դատին յետագայ գործերուն հաւանօրէն ազդող– հանել անոնցմէ գործնական հետեւեալ եզրակացութիւնները:

ա – Սովետական Հայաստանի ժողովուրդը փաստօրէն ապացուցանեց որ իր հողերու ամբողջականութեան –պահանջատիրութեան– ի խնդիր մղուած պայքարին իսկական ջահակիրն է:

բ – Էջմիածնի Մայր Աթոռին իշխանութիւնը կատարեալ է եւ անժխտելի, ըլլա՛յ Սովետ Միութեան –հետեւաբար Հայաստանի,

(ՇԱՐ.Ը 14-ՐԴ ԷՋ)

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ՑՈՅՑԵՐԸ

Աշխարհի չորս ծագերէն Հայրենիք ուսանելու համար եկած՝ հայ երիտասարդ – երիտասարդուհիներ քաղաքամայր Երեւանի մէջ ապրեցան վերջին անցուդարձերը եւ մեզի կը բերեն իրենց ականատես վկաներու տեղեկատըւութիւնը: Դէպքերը առարկայական մօտեցումով – տեղ տեղ քօղարկուած հասկնալի յուզումով – նկարագրուած են: Ընթերցումը մեզի պիտի տայ հայրենի ժողովուրդի ցոյցերուն, Հայաստանի պաշտօնական թէ՛ ոչ պաշտօնական կեցուածքին, գործունէութեան եւ ելոյթներուն համայնապատկերը: Այլ խօսքով՝ Փետրուար 20էն ի վեր ամբողջ պատահածը, իր բոլոր մանրամասնութիւններով՝ դիտուած իրենց չահագրգռիչ տեսանկիւնէն:

Օրագրութիւնը կը սկսի այսպէս:

«Ձեզի կը դիմենք, որպէսզի ձեր միջոցաւ (*«Սարտարապատ»ի ընդգծումը մերն է*), հասցնենք հանրային կարծիքին՝ 20 Փետրուարէն մինչեւ 10 Մարտ 1988, Ս. Հայաստանի Մայրաքաղաք՝ Երեւանի մէջ պատահած դէպքերուն լրիւ տեղեկատուութիւնը:

Ստորագրեալներս՝ Սփիւռքի զանազան երկիրներէ, Երեւան բնակող ուսանողներ, ականատես վկաները եւ մասնակիցները եղանք Սովետ Միութեան պատմութեան ամենամեծ, ամենակարեւոր եւ ամենաինքնաբուխ ժողովրդական ցոյցերուն: Ցոյցեր որոնց աղբիւրն է Լեռնային Ղարաբաղի (Նակօրնի Ղարաբաղ) Ս. Հայաստանի կցումը ուզող, հայ ժողովուրդի արդար պահանջը:

Սոյն ցոյցերը կատարուեցան Սովետ Միութեան Համայնավար Կուսակցութեան Ընդհանուր Քարտուղար Միխայիլ Կորպաչէվի առաջ մղած GLASNOST (Ռամկավարութիւն), եւ PERESTROIKAի ոգիով:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԱԽԸՆԹԱՑՆԵՐ

Ատրպէյճանի Սովետ Հանրապետութենէն կախեալ՝ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար շրջանը (Լղիշ) գոյութիւն առաւ 5 Յուլիս, 1921ին, Համայնավար Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի Կովկասեան Պիւրոյին կողմէ: Անոր հողային տարածութիւնը 4.400 քառակուսի քիլոմեթր է, վարչական կեդրոն ունենալով Ստեփանակերտը:

Մինչեւ 1847 տարին, այս քաղաքը կը կոչուէր Վարակն. 1847 եւ 1921 տարիներու ընթացքին կոչուեցաւ Խանքէնտ եւ վերջերը՝ 1921ին, անգամ մը եւս փոխելով իր անունը, կոչուեցաւ Ստեփանակերտ, ի պատիւ Ստեփան Շահումեանի: Ստեփանակերտ եւ շրջակայքը հարուստ են հնութիւններով եւ ճարտարապետական յուշարձաններով: Շրջանին մէջ կը գտնուին հայկական հին ժամանակներէ փոխանցուած մշակութային բազմատեսակ նիւթեր:

Ստեփանակերտի շինութեան առաջին յատակագիծն եւ ծրագիրը յղացած է Ա. Թամանեան, 1926ին, որ միեւնոյն ատեն հեղինակն է արդիական Երեւան քաղաքամայրի շինութեան:

Լղիշի բնակչութեան թիւը կը հասնի 177.000ի, որուն 80,5 % (այսինքն 143.500ը) հայեր են, մնացեալը՝ 18 %ը ատրպէյճանիցներ, իսկ 2 %ը՝ ռուսեր, վրացիներ, յոյներ եւ քիւրտեր են:

Լեռնային Ղարաբաղի պատմական անունը Արցախ է:

Ընթացիկ տարուան 20 Փե-

(ՇԱՐ.Ը 18-ՐԴ ԷՋ)

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

Ինչպէս յայտարարած էինք «Սարտարապատ»ի Չորեքշաբթի, 30 Մարտ թիւին մէջ, Նորին Գերերջանիկ Տէրութիւն՝ Յովհաննէս Պետրոս XVIIIրդ Կաթողիկոս – Պատրիարք Կաթողիկէ Հայոց՝ երկրորդ անգամ ըլլալով, Արժանթին պիտի ժամանէ յառաջիկայ 12 Ապրիլին, իր Հարաւ Ամերիկա հոգեւոր այցելութեան ճամբուն վրայ:

Արժանթինի մէջ Ան պիտի ունենայ կարեւոր հանդիպումներ եկեղեցական եւ քաղաքական երեւելի անձնաւորութիւններու հետ – կը նախատեսուի ի մասնաւորի հանդիպում մը Նախագահ՝ Ռաուլ Ալֆոնսինի հետ:

16 եւ 17 Ապրիլին պիտի հովանաւորէ Մոնթէվիտէոյի Պզոմարրի Ս. Աստուածածին անուամբ նորակառոյց եկեղեցիին, ապա՝ Ուրուկուայ հոգեւոր իր այցելութեան աւարտին, 23 Ապրիլին պիտի հովանաւորէ 1915ի Նահատակներուն նուիրուած Ս. Պատարագը, ինչպէս նաեւ պիտի տայ իր հայրապետական պատգամը:

24 Ապրիլին, Արժանթին իր կեցութեան ընթացքին, պիտի նախագահէ Մեծ Եղեռնի Յուշատօնին նուիրուած Ս. Պատարագին, եւ պիտի ուղղէ իր հայրապետական պատգամը:

30 Ապրիլին՝ պիտի օրհնէ Հարաւ Ամերիկայի հայ կաթողիկէ Առաջնորդարանի նոր շինութիւնները:

Հարաւ Ամերիկայի իր հոգեւոր այցելութեան վերջաւորութեան, 15 Մայիսին, Նորին Գերերջանիկ Տէրութիւնը պիտի դնէ Սան Փաւլոյի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ նորակառոյց դպրոցին հիմնաքարը, որմէ ետք պիտի վերադառնայ Պէյրութ, Լիբանան:

Թ.Մ.Մ. եւ «Սարտարապատ» սրտաբուխ բարի գալուստ եւ բարի կեցութիւն կը մաղթեն Գերերջանիկ Հայրապետին, եւ այս բարեպատեհ առիթով լաւագոյն մաղթանքներ կը կատարեն Հայ Կաթողիկէ մեր եղբայրներուն:

Թ.Մ.Մ. ԵՒ «ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏ»

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ՅԻՍՈՒՍԻ ՇՈՐԵՐԸ»

Նազարէթի մօտիկ, ափին առուի,
Սուրբ Կոյսն եկաւ լուալ շորերն Յիսուսի:
Արդ, կին մը խեղճ հոն էր արդէն ու ըսաւ,
Ձեռք առնելով նորէն գործը ընդմիջուած:

«Քոյր իմ, գիտէ՞ք պատմութիւնն այս վտակին.
Խոռոչ մըն էր միայն, հունձքի օրերուն.
Թռչնիկն անգամ խմելու ջուր հոն չունէր.
Ոչխարներն արդ իրենց գեղմն հոն կը սուզեն:

«Ալեակները կարծես Եդեմ կը կերտեն,
Որուալ տօթին կը դառնան զով աւելի.
Հրեշտակ մ'անոր ակին կարծես կը հպի...»
Պատասխանեց Սուրբ Կոյսը. «Տէրն օրհնեցէք:»

«Մինչ ծարաւած իր Յիւն հոս ջուր կը խմէ,
Ծամբորդն երբեք չի հանդիպիր խորշակի,
Եւ արաբը չ'ապաստակեր իր ուղին:»
Պատասխանեց Սուրբ Կոյսը. «Տէրն օրհնեցէք:»

«Իբրեւ լրում հրաշալիքին այս ամէն,
Տղաս հիւանդ ապաքինիլ սկսաւ,
Այս ջուրին մէջ երբ իր շորը լուացի:»
Պատասխանեց Սուրբ Կոյսը. «Տէրն օրհնեցէք:»

«ՎԱ ԲԻԷՏԱՏ» — ՄԻԿԷԼ ԱՆՃԷԼ

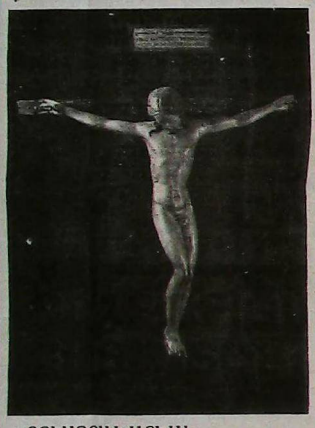

«ՔՐԻՍՏՈՍ ԽԱՉԵԱԼ» — ՄԻԿԷԼ ԱՆՃԷԼ

«Ողջ Գալիլիան խիղդ ու ծիծաղ է դարձեր.
Արդեօք գիտէ՞ք պատճառը այդ շնորհին.
Դպիր, գիտուն ոչինչ բան չեն հասկնար:»
Պատասխանեց Սուրբ Կոյսը. «Տէրն օրհնեցէք:»

Վրնար ամէն ինչ բացատրել այդ կնոջ.
Այդ հրաշքին Մարիամ ջատ էր երազած.
Աղմուկը բայց դուրսի իրեն չէր խօսեր,
Եւ Իր Զաւկին ատենը դեռ չէր եկած:

ԺԱՆ ՌԸՊՈՒԼ
(1796 - 1864)

Ֆրանսերէնէն Թարգմանեց՝
ՍԱՀԱԿ ՊԱԼԸԳՃԵԱՆ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ

ՋԱՏԿՈՒԱԾ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԸ ԱՒԵՏԵՑ ԱՆԱԽՈՐԺ ԵՒ ՏԽՈՒՐ ԴԷՊՔԵՐ

Մայրաքաղաքի առեւտրական բազկերակը հանդիսացող կեդրոնին մէջ գտնուող չքեղ սինեմաներու սրահներուն մէջ պայթեցան լարուած ականներ, որոնց հետեւանքով ծանրօրէն վիրաւորուեցան անմեղ քաղաքացիներ եւ ոստիկաններ: Ցնծութիւն բացուած է գտնելու համար այս տմարդի ոճիրներուն հեղինակները:

Անակնկալ կերպով տեղի ունեցող այս ահաբեկչական արարքները երկրին մէջ բարձրացուցին արդար ընդվզումի եւ ցասումի ալիքներ: Բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները եւ երկրին զանազան կազմակերպութիւնները խստօրէն դատապարտեցին անոր –ցարդ անծանօթ– հեղինակները, որոնք ըստ երեւոյթի կը ձգտին անապահովութիւն եւ սարսափ սփռել տօնական այս սուրբ օրերուն:

Խիստ միջոցառումներ կը նախատեսուին դիմակալելու համար սոյն տխուր դէպքերուն զարգացումը:

Հ.Մ.Մ.Ի ՀԱՐԱԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Ա. ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

Ըստ մեզի հասած լուրերուն՝ կ'իմանանք որ աննախընթաց ըրդունելութիւն պատրաստած է Հ.Մ.Մ.Ի Հարաւամերիկեան մասնաճիւղերուն առիթով Ողիմպիական Խաղերը, որոնք տեղի պիտի ունենան 1, 2 եւ 3 Յունիսին, Մոնթեվիտէօ, Ուրուկուայի մէջ, հովանաւորութեամբ՝ լոնտոնաբնակ ծանօթ ազգային Տիար Մխրան Աւագեանի:

Կը չնորհաւորենք խանդավառ մթնոլորտի մէջ յաղողութեամբ կատարուած այս ձեռնարկը եւ Հ.Մ.Մ.Ի կը մաղթենք նորանոր յաղթանակներ:

«ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏ»

Հ.Բ.Ը.Մ.
Մելգոնեան Կրթ. հաստատութիւն
Նոր համալիրի կեդրոնական հանգանակիչ Յանձնախումբ
Նիկոսիա - Կիպրոս

A.G.B.U.
Melkonian Educ. Institute
Central Fund Raising Committee for the New M.E.I. Complex
P.O. Box 1907
Nicosia - Cyprus

Սիրելի Մելգոնեանցի,

1987 Մայիսին կատարուեցաւ հիմնարկէքը Մելգոնեանի նոր համալիրին: Այդ ուրախ առիթով, Յանձնախումբս կոչով մը դիմեց Մելգոնեանցիներուն, որպէսզի իրենց նուիրատուութիւններով կառուցուէր համալիրին մէկ բաժինը: Ծէնքերուն կառուցումը արդէն իսկ բաւական յառաջացած է: Մեր նպատակին դիմաց կը բարձրանան անոնք՝ հրճուանքով լեցնելով մեր սիրտերը եւ զարգացումի նոր կարելիութիւններու դուռ բանալով մեր սիրելի հաստատութեան համար:

Ուրախ ենք որ կիպրահայկ Մելգոնեանցիներէն շատեր դրապէս ընդառաջեցին մեր առաջին կոչին: Նուիրատուութիւններուն գումարը ցարդ հասած է աւելի քան 14,000 (տասնչորս հազար) կիպրական ոսկիի: Մեր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնենք անոնց, որոնք արդէն իսկ նուիրատուութիւններ կատարած են այս ազնիւ նպատակին համար, գործնապէս արտայայտելով իրենց երախտագիտութիւնը մեր Ամմահ Բարերարներուն, ինչպէս նաեւ միտքի եւ հոգիի այն համբուրելի մշակներուն հանդէպ, որոնք իրենց նիւթական ու մտային դրամագլուխը անսակարկօրէն նուիրեցին՝ որպէսզի մեծնանք ֆիզիքապէս, հարստանանք միտքով ու հոգիով:

Մենք վստահ ենք՝ թէ ամէն Մելգոնեանցի, ո՛ւր ալ գտնուի ան, յուզումով կը լիշէ Մելգոնեանի մէջ իր անցուցած օրերը, կ'երազէ գէթ անգամ մը վերադառնալ հին, իր պատանեկան երազներուն գիրկը, եւ սրտանց կը մաղթէ, որ անիկա մնայ մի՛շտ կանգնուն եւ յաջորդական նոր սերունդներ գան միտքի ու հոգիի անունդ ստանալ անոր հարթբողբ յարկին տակ:

Մենք վստահ ենք նաեւ, որ իւրաքանչիւր Մելգոնեանցի կը մըտածէ միջոցի մը մասին՝ գէթ մասամբ հատուցանելու համար այն բոլոր բարիքներուն, զորս վայելեց Մելգոնեանի մէջ:

Սիրելի Մելգոնեանցիներ, Ամմահ Բարերարներուն մեր երախտագիտութիւնը յայտնելու լաւագոյն միջոցը՝ անոնց օրինակին գործնապէս հետեւիլն է: Ուստի, փութացէք ձեր նուիրատուութիւններով սատար հանդիսանալ սկսուած այս գեղեցիկ ձեռնարկին:

Թող 1988 տարին ըլլայ ազնիւ արարքներու, զոհողութեան եւ հոգեկան գոհունակութեան տարի մը՝ բոլոր Մելգոնեանցիներուն համար:

Ի դիմաց
Մ.Կ.Հ. կեդրոնական Հանգանակիչ Յանձնախումբի
Ատենապետ — Ատենադպիր
Սօսի Պետիկեան — Անի Տարագճեան
Նիկոսիա, 25 Փետր. 1988

Մ.Կ.Հ. կեդրոնական Հանգանակիչ Յանձնախումբի Անդամներ.
Տիկիններ՝ Սօսի Պետիկեան, Անի Տարագճեան, Աստղիկ Պալիքեան
Պարոններ՝ Յարութիւն Տէտէեան, Վարդան Թաշճեան, Յորճ Տիտոնեան, Գէորգ Յովսէփեան, Շաւասպ Պոհճալեան, Ասպետ Փողարեան, Մասիս Տէր Բարթող.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԻՒ ՅԻՇԱՏԱԿ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Ընդ առաջ երթալով ժողովուրդի բուռն ցանկութեան, Կիրակի 8 Ապրիլի, Զատկական Սուրբ Պատարագէն ետք, Հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն կատարուեցաւ Ապրիլեան Ցուշարձանին առջեւ, ի յիշատակ վերջերս Ղարաբաղի մէջ սպանուած Հայերուն:

Նախքան Հոգեհանգիստը, պիտի զետեղուի ծաղկեպսակ:

Կը հրաւիրենք համայն Հայ Գաղութը, զօրավիգ կանգնելու մեր ժողովուրդի արդար պահանջատիրութեան եւ միանալու համազգային բողոքին՝ անմեղ Հայեու սպանութեան առիթով:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՑ ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ԿԵԴ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՄԵԾ ԵՐԱԶԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ»

ԳԵՐՍԱՄ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ – ՊԷՅՐՈՒԹ 1964

ՓՈԽԱՆ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆԻ

ՇԱՐ. ՆԱԽՈՐԴ ԹԻՒԷՆ

Հայը աշխարհի ամէնէն զարգացած, ամէնէն քաղաքակրթեալ եւ ամէնէն բարգաւաճ ժողովուրդներէն մէկն էր այդ օրերուն: Քրիստոնեայ Եւրոպայի մէջ չկար երկիր մը կամ ժողովուրդ մը, որ կարենար բաղդատութեան դրուիլ հայութեան մշակոյթին ու քաղաքակրթութեան հետ: Երբ Փարիզ կամ Լոնտոն տասնհազարական բնակիչ ունէին միայն եւ Եւրոպայի «դաշնակցային մայրաքաղաք» Հռոմն իսկ հազիւ 50–60 հազար բնակիչ կը հաշուէր, սադին հայկական պետութիւնները ունէին տասնամեակներով քաղաքներ, որոնք բազմապատիկ աւելի բնակիչ ունէին քան վերոյիշեալ եւրոպական քաղաքները, եւ հայկական ոստանները եւրոպական կեդրոններէն շատ աւելի բարգաւաճ էին:

Արդարեւ, Միջնադարու պայմանները, մակարդակը, կարելիութիւնները նկատի առնելով, կարելի է ըսել թէ հայ ժողովուրդը կը գտնուէր նախանձելի վիճակի մէջ: Ամբողջ աշխարհի մէջ հազիւ քանի մը ժողովուրդներ մշակութապէս ու տնտեսապէս կրնային բաղդատուիլ իրեն հետ, իսկ իր մակարդակը գլող անցնողներու թիւը մէկ ձեռքի մատներուն վրայ հազիւ թէ կարելի ըլլար հաշուել: Հայ ժողովուրդը իրաւունք ունէր [illegible]անալու իր յաջողութիւններով ու նուաճումներով, իր դպրութեամբ ու մշակոյթով: Եւ անշուշտ ապագային կը նայէր լաւատեսութեամբ, ինքնավստահութեամբ:

Յետոյ, շատ կարճ ժամանակի ընթացքին, կարծէք աշխարհը փուլ եկաւ մեր ժողովուրդին վրայ: Պատմական աղէտներ յաջորդեցին իրարու, եւ մենք կորսնցուցինք անկախ պետական կեանք, ազատութիւն, տնտեսութիւն ու մշակութային տենդագին գործունէութիւն: Դժբախտութեանց շարանը սկսաւ Բիւզանդիոնի հակահայ քաղաքականութեամբ, զոր ամենայն նենգամտութեամբ գործադրել սկսաւ հայազգի կայսր մը, Վասիլ Բ.ը: Բիւզանդիոն ի վերջոյ, 1045 թըւականին, յաջողեցաւ իրեն ենթարկել հայկական Բագրատունեաց եւ միւս թագաւորութիւնները, բայց ոճրային անփութութեամբ անպաշտպան ձգեց երկրին սահմանները: Այնպէս որ՝ երբ ԺԱ. դարու կէսերուն դէպի արեւմուտք խուժեցին սելճուք հորդաները, զանոնք կեցնող ուժ չկար, հայկական քաղաքները մնացած էին անպաշտպան: Եւ տարօրինակ չէր բընաւ, որ Ալփասլան կրցաւ դիւրաւ գրաւել Հայոց մեծագոյն ոստանը, Անին, 1064 թուականին: Եւ Անին ու հայկական միւս բարգաւաճ ոստանները, Դուինը, Արծնը, Վանը եւ այլն, ենթարկուեցան անխնայ կողոպուտի: Պատմութիւնը կը յայտնէ թէ միայն Արծն քաղաքի թալանն ու քանդումը գլուխ հանելու համար՝ սելճուք զօրքերը ըստիպուեցան երեք շաբաթ քրտինք թափել, – այնքա՛ն ճոխ հարստութիւն կար աւելի քան հարիւր հազար բնակչութեամբ այդ քաղաքին մէջ:

Սելճուքեան վոհմակներու ուժին ու յափշտակութեան մակընթացութիւնը երբ տկարացաւ, հայ ժողովուրդը, օգնութեամբ վրաց ժողովուրդին եւ անոր Բագրատունի վեհապետներուն, ազատագրական յաջող պայքար ծաւալեց եւ ԺԲ. դարու վերջին քառորդին ի վիճակի եղաւ վերականգնելու հայ ազատ պետական կեանք՝ Զաքարեան Իշխանապետութեան եւ շարք մը ուրիշ իշխանապետութիւններու մէջ: Եւ վերստին ծաղկեցան մշակոյթ ու տնտեսութիւն, բացուեցան համալսարաններ, հայ վաճառականներ «Մետաքսի ճամբու» երկայնքին շահաբեր առեւտուր ըրին բազմազգ վաճառականներու հետ:

Նոյն օրերուն, ոչ հայկական հողի վրայ, «փոքր Հայաստան» վերանուանուած Կիլիկիոյ մէջ, Փիլարտոսի ու Ռուբէն իշխանի յաջորդները կազմակերպեցին բարգաւաճ իշխանապետութիւն, որ կը հանդիսանար հայ քաղաքական մեծ հրաշքներէն մին: Լեւոն Բ. իշխանը զայն վերածեց թագաւորութեան, բարձրացուց անոր միջազգային վարկը, մեծապէս ընդարձակեց անոր սահմանները, դարբնեց ներքին միասնականութիւն եւ զարկ տուաւ երկրին տնտեսութեան: Այաս, օրինակ, սկսաւ դառնալ Մերձաւոր Արեւելքի ամէնէն բանուկ նաւահանգիստներէն մին, «Մետաքսի ճամբու» կարեւորագոյն հանգոյցներէն մէկը:

Շունչ առնել սկսած էր հայ ժողովուրդը դարձեալ. կը դարմանէր իր վէրքերը, կը վերածաղկեցնէր իր մշակոյթը, կը վերաշինէր իր թալանուած ու քանդուած ոստաններն ու շէները: Իր անօրինակ կենսունակութեամբ՝ անիկա վերըստին կ'արձանագրէր քաղաքակրթական նախանձելի վերելք: Բայց ահա, ԺԳ. դարու երկրորդ քառորդին, իր դռներուն կը զարնէր պատմութեան մեծագոյն խորշակը՝ մոնկոլական համայնակուլ աշխարհակալութիւնը: Մարդկութեան պատմութիւնը չէ տեսած այնպիսի ջլատիչ ու կործանիչ կիկլոն՝ ինչպիսին էր Ճենկիզ Խանի եւ անոր յաջորդներուն աշխարհակալութիւնը: Եթէ միջինարեւելեան երկիրները կարճ ժամանակի ընթացքին դարերո՛վ ետ գացին, եթէ անոնց բնակչութիւնը փոխանակ աւելնալու՝ միլիոններով պակսեցաւ, եթէ «արգաւանդ մահիկ»ի ոռոգման հազարամեայ դրութիւնը քանդուեցաւ եւ շտեմարանները պարպուեցան, եթէ մշակոյթ ու քաղաքակրթութիւն ընկրկեցան, ահա այս բոլորին գլխաւոր պատճառը մոնկոլ–թաթարական սպանդներն ու անհաշիւ կողոպուտներն էին:

Հայաստանը ամբողջ մէկ ու կէս դար հեծեց Հուլաղեան Իլխանութեան կրունկներուն տակ, կքեցաւ ծանրագոյն տուրքերու պատճառով, դատապարտուեցաւ դժոխային կեանքի, – մինչեւ որ 1387 թըւականին, նոյն միջին–ասիական տափաստաններէն դէպի արեւմուտք խուժեցին նոյն գազանաբարոյ նկարագրով թաթարական հորդաներ՝ այս անգամ Լենկթիմուրի հրամանատարութեան տակ: Եւ ինչ որ պակաս ձգած էին մոնկոլները, լենկթիմուրեան բորենիները տքնեցան լրացնել շուտով:

Լենկթիմուրեան վոհմակները քարուքանդ ըրին ամբողջ երկիրը, Վանէն մինչեւ Սեբաստիա ջարդեցին ու կողոպտեցին անխնայ: Հուլաղեան զառամեալ գազանները փոխարինուեցան առոյգ եւ անկուշտ նորերով, եւ երկիրն հայոց քանի մը աստիճան աւելի մխրճուեցաւ խաւարի մէջ: Յետոյ մեր լեռնաշխարհը դարձաւ Աքքոյունլու եւ Քարաքոյունլու անուններով թուրանական բարբարոս ցեղերու միջեւ գերակայութեան ահեղ պայքարի ռազմադաշտ, ու արքոյունլու Ուզուն Հասան ինքզինք պարտադրեց Պարսկաստանին ու Հայաստանին, ծայր տուին օսմանեան–պարսկական պատերազմները, որոնք ընդմիջումներով տեւեցին շուրջ երկուքուկէս դար: Արդարեւ, 1473 թուականին սկսան այդ կռիւները Ֆաթիհ Սուլթան Մուհամմէտի եւ Ուզուն Հասանի միջեւ, եւ վերջ գտան միայն 1746ի Թուրք–պարսիկ դաշինքով:

Այդ ամբողջ ժամանակամիջոցին՝ Հայաստան հանդիսացաւ ռազմադաշտ ու կռուախնձոր, ոտքի կոխան եղաւ պարսիկ ու թուրք զօրքերու, զոհը դարձաւ ենիչերիներու անլուր վայրագութեանց: Անկասկած մեր ժողովուրդը այդ շրջանին հասաւ անդունդին եզրը: Անիկա, նախ, ֆիզիքապէս տուժեց ծանրօրէն. աշխարհի ամէնէն բազմածին ժողովուրդներէն մին ըլլալով հանդերձ, իր թիւը ոչ միայն չաւելցաւ, այլեւ կիսուեցաւ առնուազն. հազիւ երեք միլիոն հայ մնաց աշխարհի երեսին: Երկրորդ, քանդուեցան ու կործանեցան մեր քաղաքներն ու աւանները, կասեցաւ շինարարութիւնը ամբողջովին, եւ մեր գիւղերը վերածուեցան նախնադարեան բնակավայրերու. «Թուրքը անցաւ անկէ, եւ ամէն ինչ աւերուեցաւ»... Երրորդ, փճացաւ մեր ժողովուրդին տնտեսութիւնը, խանգարուեցան առեւտրական հաղորդակցութիւնները, կողոպուտն ու թալանը դարձան սովորական երեւոյթներ, ենիչերի թէ պարսիկ բանակներ մարախներու նման ինկան մեր դաշտերուն վրայ եւ ամայացուցին զանոնք:

Արտագաղթը ուրիշ կարեւոր չարիք մը հանդիսացաւ մեր ժողովուրդին համար այդ ժամանակաշրջանին: Բացի բռնագաղթէն, զոր մեծ չափերով կատարեց չահ Աբբասը, տասնեակ հազարաւոր հայեր ձգեցին աւերակոյտի վերածուած իրենց բնակավայրերը, եւ պանդուխտի ցուպը ձեռքերնին առած՝ հեռացան Մայր Հայաստանէն: Եւ այս չորրորդ չարիքը դուռ բացաւ հինգերորդ դժբախտութեան մը, անոր՝ որ ի վնաս մեզի փոփոխութեան ենթարկուիլ սկսաւ Հայկական Լեռնաշխարհի ազգագրական քարտէսը. այսինքն, հայերու բնաջնջումով, բռնագաղթով կամ հեռացումով յառաջացած աշխարհագրական պարապութիւնները եկան տակաւ առ տակաւ լեցնելու քիւրտեր ու թուրքեր եւ ուրիշ ցեղեր, ու խաթարուեցաւ մեր երկրին գերազանցապէս հայկական դիմագիծը: Անկասկած մեր ժողովուրդը մեծապէս տուժեց այս երեւոյթէն, եւ կը տուժէ տակաւին: Վեցերորդ, իբրեւ արդիւնք երկարամեայ ցուլումներու, քանդումներու եւ հալածանքներու, մեր ժողովուրդը բոլորեց մշակութային ամլութեան շրջան մը, – բացառութեամբ անշուշտ Ամրտոլի համալսարանին: Հայաստան աշխարհը պարուրուեցաւ տգիտութեան խաւարով մը, թէեւ նոյնիսկ այդ վիճակով հայը շատ աւելի բարձր էր քան թուրքը: Եւ ի վերջոյ, իբրեւ հետեւանք այս անվերջանալի հարուածներուն, հայը առ հասարակ ընկրճուեցաւ հոգեպէս, վարակուեցաւ արեւելեան ճակատագրապաշտութեամբ, եւ իր մէջ զգալապէս տկարացաւ ընդվզումի ու պայքարի ոգին: Երկար ատեն անիկա չկրցաւ ազատագրական լուրջ շարժում յառաջացնել, կամ կորովի ճիգ ընել՝ դիմադրելու համար օսմանեան թէ պարսիկ վանտալութեանց:

Տեղին է որ յիշուին այս բոլորը, հիմա, որպէսզի չմոռանանք անցեալի դասերը եւ որպէսզի դառն փորձառութիւնները մեզ դարձընեն աւելի իրատես եւ աւելի իրապաշտ՝ երբ կը խօսինք մեր ժողովուրդի ներկային ու ապագային մասին, երբ կ'արտայայտուինք հողային մեր դատը հետապնդելու միջոցներուն ու կարելիութիւններուն շուրջ:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ 2

U.G.A.B. INSTITUTO MARIE MANOOGIAN

PROMOCION 1988

VIERNES 8 DE ABRIL A LAS 21 HS.

TORNEO ABIERTO DE TABLI

RESTAURANTE A LA CARTA - MENU TIPICO ARMENIO

PREPARACION ARTESANAL

ARMENIA 1322 - 773-2820 / 772-2617 - RESERVAS

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳԱՆՁԵՐԸ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՈՒՄ

Ժողովուրդին բաժին ընկած փորձութիւնների, պատմական պայմանների ու ճակատագրի բերումով հայ մշակոյթի բազմաթիւ մասունքներ այսօր հանգրուանել են աշխարհի զանազան թանգարաններում ու գրադարաններում:

Հայ արուեստի, մանաւորապէս գրքարուեստի գոհարների մի նշանակալից մասը ներկայումս գտնւում է բրիտանական կղզիների թանգարանային հաստատութիւններում՝ Օքսֆորդի Բոդլեյան, Դուբլինի Չեսթեր Բիթի, Մանչեսթրի Ջոն Ռիլանդսի գրադարաններում եւ այլուր:

Այդ օջախների շարքում իր հայկական գանձերով առանձնանում է Բրիտանական գրադարանի հաւաքածուն: Այստեղի, ինչպէս նաեւ միւս բրիտանական հաւաքածուների հայկական ձեռագրերի ուսումնասիրութեամբ զբաղուել են այնպիսի նշանաւոր գիտնականներ, ինչպիսիք են Գ. Յովսէփեանը, Ֆ. Կոնիբիրը, Ա. Զօպանեանը, Ս. Տէր-Ներսէսեանը եւ ուրիշներ:

Բրիտանական գրադարանի ձեռագրերի կարգում հնագոյն օրինակներից է 1181 թ. Դրազարկում (Կիլիկիա) Թորոս գրչի ընդօրինակած եւ Խաչատուր քահանայի ծաղկած Աւետարանը:

Իր գեղարուեստական ու պատմական առանձնահատկութիւններով Բրիտանական գրադարանի ամենակարեւոր մատեաններից է 1200–1201 թթ. Երզնկայի մօտ գտնուող Ավագ վանքում Վարդան գրչի ընդօրինակած Աւետարանը: Ուշագրաւ է, որ Վարդանին են վերագրում նաեւ հայկական ամենամեծ ձեռագրի՝ Մշո ճառընտիրի ընդօրինակութիւնը (1202–1204 թթ.):

Բրիտանական գրադարանի նշանաւոր յուշարձաններից է Կիլիկեան թագաւորութեան մայրաքաղաք Սսում 1280 թ. Ստեփանոս Վահկացու ընդօրինակած մատեանը: Ստեփանոս Վահկացին Հեթում Ա. արքայի եղբօր՝ Հովհաննէս արքեպիսկոպոսի ղեկավարած Գռների դպրոցի աշակերտներից մէկն էր: Բրիտանական գրադարանի ձեռագիրը դուրս է մնացել Վահկացու գործունէութեանը նուիրուած ուսումնասիրութիւններից, բայց, անշուշտ, արժէքաւոր է անուանի գրչի եւ ծաղկողի ժառանգութիւնն ըստ ամենայնի հետազօտելու իմաստով: Այս մատեանի որոշ մանրամասներ 17-րդ դարում վրձնել է Նոր Ջուղայում հաստատուած Խիզանի դպրոցի նշանաւոր վարպետներից Մեսրոպ ծաղկողը: Ձեռագրի երբեմնի տէրն է եղել Հեթում Ա. թագաւորի եղբայր Օշինի որդին՝ Թորոսը, իսկ 17-րդ դարում այն դարձել է Հին Ջուղայի քաղաքապետ խոջա Խաչիկի որդու՝ խոջա Նազարի սեփականութիւնը: Վերջինիս պատուէրով 1618 թ. Մեսրոպ Խիզանցին նորոգել է մատեանը: Խոջա Խաչիկի

Սսի 1280 թ. Ավետարանից, 1618 թ. մանրանկար.

գերդաստանը Շահ Աբասի կազմակերպած բռնագաղթից յետոյ դառնում է պարսկահայ ամենանշանաւոր ընտանիքը, որի անդամները հաջորդաբար Նոր Ջուղայի քաղաքապետ են կարգւում՝ էական դեր կատարելով 17-րդ դարի հայ իրականութեան մէջ:

Ի դէպ, Նոր Ջուղայի վաճառականները հաճախ էին գնում Կիլիկիայի եւ բուն Հայաստանի ձեռագրերը: Նրանց սեփականութիւնն է եղել նաեւ բրիտանական հաւաքածուի մէկ այլ մատեան՝ Թորոս Տարոնացու 1321 թ. Գլաձորում պատկերազարդած Աւետարանը:

Վահկացու ձեռագրի մէջ Մեսրոպ Խիզանցուն են պատկանում աւետարանիչների պատկերներն ու այլ ձեւաւորումներ:

Երկար ժամանակ կիլիկեան նշանաւոր մանրանկարիչ Սարգիս Պիծակի արուեստը Բրիտանական գրադարանում ներկայացուած էր միայն 1312–21 թթ. Սաղմոսագրքով, որը ժամանակին պատկանել է Ժագ Մաթոսեանին: Բայց վերջերս այդ օրինակին աւելացել է եւս մի ձեռագիր:

Միագոյն գրաֆիկական ձեւաւորումների կողքին 1312–21 թթ. ձեռագրում կա մի թեմատիկ պատկեր, որի հեղինակը Գ. Յովսէփեանի կարծիքով Սարգիս Պիծակն է:

1321 թ. Գլաձորի Աւետարանը 14-րդ դարի փառաբանուած վարպետ Թորոս Տարոնացու լաւագոյն աշխատանքներից է: Մատեանների նկարազարդումների ոճը բացայայտում է մանրանկարչի քնարական ու փոքր-ինչ մելամաղձոտ ներաշխարհը: Այդ իմաստով յատկապէս ուշագրաւ են Մարկոսի բնագրի սկիզբի ծաղկազարդ էջերը: Այստեղ անուանաթերթի «Ի» մեծատառը զարդարուած է չորս աւետարանիչների խորհրդանշաններով: Հետաքրքիր են նաեւ միւս զարդագրերը: Իւրաքանչիւր բնագրի առաջին տողը ծաղկուած է թռչնագրերով: Մարկոսի անուանաթերթի վերեւում պատկերուած է Մարիամը՝ մանկանը կերակրելիս, իսկ կողքից երեւում են մերկացրած սրերով հրեշտակները:

Գլաձորի մանրանկարչական դպրոցի ներկայացուցիչներից է նաեւ Ավագը:

Բրիտանական գրադարանում գտնուող Ավագի անթըւակիր մատեանը, դժբախտաբար, մեզ է հասել շատ վատ պահպանուած վիճակով: Ավագի նկարազարդած գրչագրերը ցրուած են տարբեր երկրների գրադարաններում: Կարելի է ասել, որ իրենց հեղինակին բաժին ընկած թափառիկ ու աստանդական կեանքի նմանողութեամբ նրանց եւս վիճակել է թափառել երկրից երկիր: Ավագի ծաղկած մատեաններին կարելի է հանդիպել Երեւանի մատենադարանում, Երուսաղէմի Սբ. Հակոբա վանքի եւ Բեռլինի Կայսերական գրադարաններում, Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան հաւաքածուում եւ այլ վայրերում:

Երզնկայի Ավագ վանքում 1200-1201 թթ. ընդօրինակուած Ավետարանի անուանաթերթ:

Բրիտանական հաւաքածուի կարեւոր օրինակներից է Պարսկաստանում 1608 թ. Մեսրոպ Խիզանցու ծաղկած Աւետարանը, որի աւետարանիչների պատկերներում եւ անուանաթերթերում նկարիչը կրկնում է իր ուսուցչից՝ 16-րդ դարի վերջին եւ 17-րդ դարի սկիզբին ապրած փառաբանուած վարպետ Մարտիրոս Խիզանցուց ժառանգած ձեւերը:

17-րդ դարի գեղարուեստական մէկ այլ նշանաւոր կենտրոնին է պատկանում 1615 թ. Վարք Հարանց կոչուող ձեռագիրը, որը պատուիրուել է Էրզրումցի Մինաս վարդապետի կողմից եւ նկարազարդուել Ամիդում, նշանաւոր Հովհաննէս վարպետի ու նրա աշակերտներ Մինասի ու Մելքոնի կողմից:

1321 թ. Գլաձորի Ավետարանի անուանաթերթ.

16-17-րդ դարերի սահմանագծին Ամիդը կարեւոր մշակութային կենտրոն էր, որտեղ սովորելու էին գալիս Հայաստանի տարբեր կողմերից: Ամիդում կային նախորդ դարերի ձեռագրերով հարուստ գրադարաններ, գրչատներ, ուր վերականգնւում էին վնասուած, խնամքի կարօտ մատեանները:

Բրիտանական հաւաքածուի յուշարձանների շարքում իր արծաթէ կազմով աչքի է ընկնում 1680 թ. Աւետարանը: Կազմը 1691 թ. Կեսարիայում պատրաստել է Մալխասի որդի Կարապետը՝ 17-րդ դարի նշանաւոր ոսկերիչ կազմարարներից մէկը: Մօտ երկու տասնեակի հասնող յուշարձաններ են պահպանուել 17-րդ դարի երկրորդ կեսի եւ 18-րդ դարի առաջին քառորդի Կեսարիայի արծաթագործութեան նմուշներից:

Անշուշտ հնարաւոր չէ միանգամից ներկայացնել Բրիտանական գրադարանի բոլոր նշանաւոր հայկական յուշարձանները, մանաւանդ որ ոչ բոլորն են ուսումնասիրուած կամ յայտնի գիտական շրջաններում:

Որոշ ստեղծագործութիւններ վերջին տարիներին սկսել է հետազօտել Բրիտանական գրադարանի աշխատակից, երիտասարդ հայագէտ Տօքթ. Վրեժ Ներսէսեանը: 1978 թ. վերջինիս հեղինակութեամբ լոյս տեսաւ «Հայկական ձեռագրերի պատկերազարդումը» գրքոյկը: Հայոց պատմութեան ընդհանուր համայնապատկերի վրայ ներկայացուած է հայ մանրանկարչութեան զարգացման ընթացքը, նրա առանձնահատկութիւնները տարբեր ժամանակաշրջաններում, ցոյց է տրուած Բրիտանական գրադարանի հայկական ձեռագրերի կարեւորութիւնը հայ գրքարուեստի պատմութեան տեսանկիւնից, փորձ է արուած սահմանելու գեղագիտական այն հիմնական սկզբունքները, որոնք տարբերում են հայ արուեստը հարեւան ժողովուրդների հոգեւոր ժառանգութիւնից: Գրքոյկին յատուկ կարեւորութիւն է հաղորդում տասներկու՝ գունաւոր լուսապատկերներից բաղկացած հավելուածը:

Բրիտանական գրադարանի այցելուների ուշադրութեանը յանձնուած 158 նմոյշներից հայկական էին 27-ը: Հայկական բաժնում գրչագիր մատեանների, ձեռագրակազմերի կողքին կար նաեւ 13-րդ դարի մի խաչքար, որը ցուցահանդէսի առթիւ Բրիտանական գրադարանին էր նուիրել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Առաջինը:

Բրիտանական գրադարանի հայկական մանրանկարների մասսայականացմանն են ծառայում նաեւ 1977 թ. հրատարակուած նկարազարդումների գունաւոր բացիկների փոքրիկ շարքը, ինչպէս եւ Վրեժ Ներսէսեանի ու Հնասէր Արմէն Կարապետեանի ջանքերով լոյս ընծայուած 1978 թ. ճոխ օրացոյցը, որտեղ նոյնպէս հանդիպում են մանրանկարների գունաւոր վերատպութիւններ:

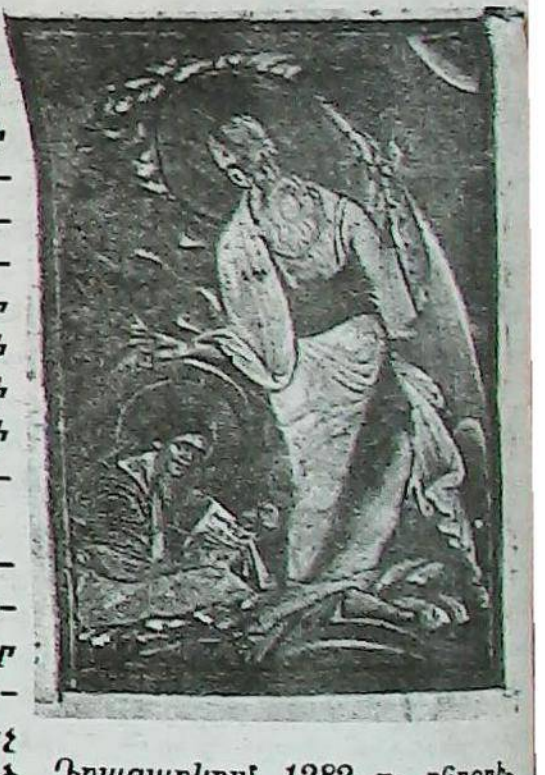

Դրազարկում 1282 թ. ընդօրինակուած Ավետարան.

Հարկ է յուսալ, որ առաջիկայում Անգլիայում պահուող հայկական նկարազարդ ձեռագրեր եւ միւս եղարուեստական գանձերը կ'արժանանան նոր, աւելի հանգամանալից հրատարակութիւնների ու գիտական խոր հետազօտութիւնների:

ԼԵՒՈՆ ՉՈՒԳԱՍԶԵԱՆ
«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ԾԱՐ. Գ-ՐԴ ԷՋԷՆ)

տըրուարին՝ տեղի ունեցաւ Ատրպէյճանի Մ. Հանրապետութենէն կախեալ՝ Լիճի Սովետ Գեղագոյն Խորհուրդի արտակարգ նիստը, որուն ընթացքին առնուեցաւ հետեւեալ որոշումը – 140 ընդհանուր ձայներու վրայ՝ 110 ի նպաստ ձայներով –։

«Լիճի Գեղագոյն Սովետի Խորհուրդի ժողովրդական երեսփոխաններուն արտակարգ նիստը, ունկնդրելով եւ քննարկելով Ատրպէյճանի Սովետական Հանրապետութենէն կախեալ Լեռնային Ղարաբաղի Սովետի երեսփոխաններուն՝ եւ ժողովրդական երեսփոխաններուն, սոյն շրջանին Հայաստանի Ս. Հանրապետութեան կցման համար՝ կը խնդրուի Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի Գեղագոյն Սովետի Խորհուրդներու միջամտութիւնը, որպէսզի որոշում առնեն։ Հետեւաբար՝ Լիճի, 20րդ շրջանային համագումարը, իր արտակարգ նիստին մէջ, կ'որոշէ.-

1 - Զինակցելով Լիճի աշխատաւորներու զգացումներուն, կը խնդրէ Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի Գեղագոյն Սովետի Խորհուրդներէն՝ խոր հասկացողութիւն յաջս Լեռնային Ղարաբաղի հայ ժողովուրդին արտայայտած զգացումներուն։

2 - Ատրպէյճանի կողմէ Սովետ Հայաստանի, Լիճի յանձնումի հարցը։

3 - Միջամտել Սովետ Միութեան Գեղագոյն Սովետի Խորհուրդին մօտ՝ Ատրպէյճանէն կախեալ Լիճի Սովետ Հայաստանի յանձնելու նպաստաւոր լուծումին համար։

Այնուհետեւ, որպէսզի այս վերջինը իրագործուի պէտք է որ.

ա - Ատրպէյճանի կառավարութիւնը ընդունի բաժանումը։

բ - Հայաստանի կառավարութիւնը ընդունի կցումը։

գ - Այն պարագային ուր սոյն (ա) եւ (բ) կէտերէն որեւէ մէկը չկատարուին՝ Սովետ Միութեան Գեղագոյն Խորհուրդին կը վերաբերի լուծել հարցը։

Ցարդ՝ ոչ միայն Ատրպէյճանի կառավարութիւնը մերժեց Ղարաբաղի շրջանային Սովետի որոշումը, այլեւ Հայաստանի կառավարութիւնը այս ուղղութեամբ ոչ մէկ վերջնական դիրքորոշում որդեգրեց։

ՑՈՑՑԵՐՈՒՆ ՑԱՏԿԱՆԻՇԵՐԸ

Առ ի պատասխան Լիճի ժողովրդական երեսփոխաններու Սովետի արտակարգ նիստի որոշումին, եւ արձագանգելով սոյն խորհուրդի պատուիրակութեան ժամանումին – որ քաղաք հասաւ 20 Փետրուար 1988ին – Հայաստանի ժողովուրդը հաւաքուեցաւ երեւանի Օփերայի հանրային պարտէզին մէջ, 20էն 27 Փետրուարի ընթացքին։ Առաջին օրը 6000 հոգիով ըսկսած ցոյցերը ծաւալեցան եւ

ԵՐԵՒԱՆ. ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23-Ի ՑՈՑՑԵՐԸ

հասան։ Մինչեւ 700·000ի վերջին օրերուն։

22 Փետրուար, ժամը 22ին ժողովուրդը քալեց Երեւանի փողոցներուն մէջ եւ ստացաւ բնակչութեան վճռական զինակցութիւնը։ Հոս պէտք է մատնանշել որ ցուցարարները միայն երեւանցիներ չէին, այլ նաեւ Հայաստանի գանագան կողմերէն եկած հայեր՝ որոնք իրենց ծաւալող մարզկային նոր սիւներով հետզհետէ մեծցուցին եւ ընդլայնեցին ցուցարարներուն շարքերը։

Ամբողջ հայ ժողովուրդը կը մասնակցէր այս շարժումին։ Ուսանողներ, աշխատաւորներ, գիտնականներ, պաշտօնեաներ, ամէն տարիքի, եւ ամէն խաւի մարդիկ եկած էին միացնելու իրենց զինակցութեան ձայնը, այս պատմականօրէն հայկական հողի արդար պահանջներուն։

Նոյնպէս Ռոսթովի, Թիֆլիսի, Մոսկուայի եւ Սովետ Միութեան այլ քաղաքներու հայերը զօրավիգ կանգնեցին հայ այս դատին, ինչպէս նաեւ Հայաստանի քիւրտ, եզիտի եւ լիթուանացի փոքրամասնութիւնները։

Փետրուար 22ին, տրուած ըլլալով՝ ժողովուրդի ձայնը իշխանութիւններուն առջեւ հասցնող, եւ շարժումը յառաջ տանող մարմնի մը կազմութեան անհրաժեշտութիւնը՝ բազմութեան վեր բարձրացուցած ձեռքերով ընտրուեցաւ կարգադիր յանձնախումբ մը կազմուած հետեւեալ անդամներէն.

– Իկօր Մուրատեան, տնտեսագէտ, ծնած Պագուի մէջ, 15 տարիներէ ի վեր Ղարաբաղի դատին ի խնդիր պայքար մղող։

– Վաչէ Սարուխանեան, թատրոնի տնօրէն, մեծ հռետոր։

– Արա Պապեան, բժշկական ուսանող, Ազգանիստանի նախկին մարտիկ։

– Ալի Մահմէթով, երեւանբնակ քիւրտ բանաստեղծ։

– Սիլվա Կապուտիկեան, բանաստեղծուհի։

– Ցովհաննէս Զէքիճեան, Հայաստանի Պետական երգչախումբի տնօրէն, եւ ուրիշներ։

Հաւաքոյթը կը սկսէր ամէն օր, առաւօտեան ժամը 9ին եւ կ'երկարէր մինչեւ ժամը 23։

Բացի հռետորներուն ճառերէն, եւ զինակցութեան ելոյթներէն, կը կատարուէին ազգասիրական երգեր եւ կը կարդացուէին հայ ամենասիրուած բանաստեղծներու –Շիրազ, Սեւակ, Զարենց, եւայլն – երկերէն։

Ցոյցերուն տիրող մթնոլորտը կատարելապէս խաղաղ էր։ Երեւանի միլիսիան (ոստիկանութիւնը) հանրային կարգն ու սաքը խանգարող որեւէ միջադէպ չարձանագրեց այս օրերուն ընթացքին։ Ներքին գործոց նախարարը բազմութեան ուղղած իր ճառին մէջ զարմանք յայտնեց ժողովուրդին տիպար վարքին համար։

Ժողովուրդը ինքնաբերաբար վանած եւ իր սաղմին մէջ խեղդած էր, հակաժողովրդային արտայայտութիւններ, ցոյցին սահմանադրական խաղաղասիրական եւ միջազգայնութեան ոգիին դէմ հանդուրժող ամէն գրգռութիւն, կամ անյատողական որեւէ լոզունք։

Այս 8 օրերուն ընթացքին ցուցադրուցան կորպաչեվի, Լենինի, Զօրավար Անդրանիկի, Խրիմեան Հայրիկի եւ այլ ուրիշներու նկարները, նրկատուած ցուցախտակները կը կրէին «Միջազգայնութեան հիմքը արդարութիւնն է», «Ղարաբաղը մերն է», «Ղարաբաղը PERESTROIKAի քննութիւնն է», «Ծայրայեղներ չենք», «Ազգ մը, Հանրապետութիւն մը» արտայայտութիւնները։

ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԿԵՑՈՒԱԾՔԸ

Ցոյցերուն առաջին օրերէն սկսեալ՝ TASS լրագրական գործակալութիւնը ծայրայեղ որակեց ժողովրդական շարժումը, չհետեւելով անոր Աղրպէյճանի եւ Հայաստանի ժողովուրդներու եղբայրութիւնն ու բարեկամութիւնը խանգարող բնոյթը։ Առաւել՝ տեղական մամուլին այս մեծ շարժումին ընծայած շատ փոքը կարեւորութիւնը; ինչ որ խոր ընդվզում պատճառեց հայ ժողովուրդին։ Այսպէս՝ օրերու ընթացքին մամուլը հաղորդեց պաշտօնական ճառերը, չտուաւ որեւէ ընդլայնուած ոչ՝ ալ առարկայական տեղեկութիւններ դէպքերուն մասին, ինչ որ կը հակասէ Glasnostի եւ Perestroikaի ոամկավարական եւ հրապարակայնական ոգիին։

21 Փետրուարին, վերջապէս, Արմէնբրէս – հոս կ'ակնարկենք իր անձնակազմին ջախջախիչ մեծամասնութեան – հակազդեց եւ որոշեց միանալ հայ ժողովուրդի պահանջներուն, TASSի ղրկելով բողոքի գիր մը՝ դատապարտելով անոր աշխարհի տարածքին սփռած սխալ տեղեկութիւնները։ Զուգահեռաբար՝ Հայաստանի Ռատիոկայանի եւ Պատկերասփիւռի աշխատաւորները նաեւ միացան շարժումին, մասամբ փոխելով իրենց սովորական յայտագիրները եւ սփռելով հայկական ազգային եւ ժողովրդային գեղարուեստի ծրագիրներ։։ Դժբախտաբար հոս ընդունուող օտար մամուլի որոշ շրջանակներու սփռած լուրերը կատարելապէս սխալ տեղեկութիւններ կու տային դէպքերուն մասին։

ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԿԵՑՈՒԱԾՔԸ

Առաջին օրէն իսկ՝ հայ ժողովուրդը պահանջեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Հայրապետին ներկայութիւնը։ Արձագանգելով ժողովուրդի այս կոչին՝ Վեհափառը Զատկասփիւռէն ուղղեց, 25 Փետրուարին, հայ ժողովուրդին, իր Հայրապետական Պատգամը։

Այս Պատգամին մէջ մատնանշեց հայ սփիւռքի այս հարցով մտահոգութիւնը, եւ որակեց ժողովրդական շարժումն ու պահանջները հայ ժողովուրդի «արդար եւ բնական իրաւունքը»։

Ի մասնաւորի յորդորեց համբերութիւն, հանդարտութիւն եւ սպասում մինչեւ հարցին արդար սահմանումը։

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԵՑՈՒԱԾՔԸ

Դժբախտաբար՝ ամբողջ մտաւորականութիւնը աշխոյժօրէն չմասնակցեցաւ ցոյցերուն առաջին օրերէն սկսեալ։ Քիչեր քիկունք կանգնեցան ժողովուրդին, ի մէջ այլոց, պատուաբեր եւ աշխոյժ դիրք որդեգրեցին, Սիլվա Կապուտիկեան, Սերօ Խանզադեան, Ցովհաննէս Զէքիճեան, Վաստիմիր Ապաճեան, Տիգրան Մանուկեան, Ռոպէր Ամիրխանեան, Ռազմիկ Թովմասեան, Հայրիկ Մուրատեան, Զօրի Բալայեան, Արթիւր Մեսչեան, Շաքէ Վարսեան, Հայկուհի Շինանեան եւ ուրիշներ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Փետրուար 23ին՝ Երեւան եկան Վ. Ի. Տոլկունով եւ Ա. Ի. Լուքեանով –Սովետ Միութեան Կեդրոնական Կոմիտէի Politburoի կողմէ– մասէն տեղեկանալու համար ցարդ պատահած դէպքերուն մասին։

Տոլկունով ուղղուեցաւ ժողովուրդին 3 առիթներով։

– Փետրուար 23ին, Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի Կեդրոնին առջեւ հաւաքած ցուցարարներուն։

– Փետրուար 24ին, հեռատեսիլէն։

– Եւ Փետրուար 25ին, դարձեալ հեռատեսիլէն, ուր կարդաց Սովետ Միութեան Համայնավար Կուսակցութեան առաջին Քարտուղար՝ Միխայիլ Կորպաչեվի կոչը, Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի ժողովուրդներուն։

Կեդրոնական իշխանութեան ճառերուն գլխաւոր գիծերը կարելի է այսպէս ամփոփել։

- Հայ ժողովուրդի իբր աշխատաւէր, միջազգայնաւէր եւ խաղաղասէր գնահատութիւը։

- Ընդհանուր գործադուլը դադրեցնելու կոչը։

- Արդար եւ Սովետ Միութեան ազգերու մարդկային սկզբունքներու համաձայն, լուծում մը գտնելու խոստումը։

Փետրուար 28ին Զօրի Պալայեան եւ Սիլվա Կապուտիկեան 3 ժամ տեւողութեամբ հանդիպում մը ունեցան Սովետ Միութեան Համայնավար Կուսակցութեան Ընդհանուր Քարտուղար՝ Միխայիլ Կորպաչեվի հետ –որուն կ'ընկերանար իր Քարտուղարը՝ Եագոդկէվ,– որուն ընթացքին ներկայացուեցան Ղարաբաղի հարցին վերաբերող փաստաթուղթեր։ Երկու դեկավարները ցոյց տուին անձնական հետաքրքրութիւն նիւթին չուրջ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Հայաստանի կառավարութեան առաջին արձագանգը եկաւ Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Ընդհանուր Քարտուղար՝ Կարէն Տէ-

(ԾԱՐ.Ը 15-ՐԴ ԷՋ)

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ ՈՅԺԵՐՈՎ

(ՇԱՐ. 9-ՐԴ ԷՋԷՆ)

տանի- մէջ, թէ՛ հայ սփիւռքի ամբողջ տարածքին:

Հայ Առաքելական Եկեղեցին գլխաւորութեամբ Վեհափառ Հայրապետին կը մնայ անսասան եւ հաստատ: Ինչպէս Աւարայրի եւ Սարտարապատի ճակատամարտերուն՝ նոյնպէս ալ այսօր -իր Սուրբ Խաչով եւ Ս. Աստուածաշունչով- ան կը բերէ խաղաղութեան պատգամը, եւ ինքզինք կը պարտադրէ մեզի, առանց այլեւ այլի, իբրեւ հայութեան հոգեւոր գերագոյն հեղինակութիւն:

գ - Հայ Սփիւռքը միահամուռ եւ միաձայն, զինակցեցաւ Ս. Դատին, մէկ անձի պէս ոտքի ելաւ, եւ կանգնեցաւ իր հայրենի եղբայրներուն կողքին, իրենց պէս իջաւ փողոց, եւ բարձրաձայն պահանջեց, հաւաքուելով Սովետ Միութեան աշխարհի չորս ծագերուն մէջ գտնուող դիւանագիտական հաստատութիւններուն -հիւպատոսարան թէ դեսպանատուն- առջեւ: Իր ազգայնաշունչ յուշագիրերէն, ցուցատախտակներէն եւ ելոյթներէն ազդուած միջազգային հանրային կարծիքը՝ շարժեցաւ, եւ խօսեցաւ, յաճախ ի նպաստ, մեր դատին մասին:

Հայ սփիւռքի նուիրական այս գործին մէջ, տիրապետող դէմքը հանդիսացաւ, առանց որեւէ կասկածի, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Ցկեանս Նախագահ՝ անզուգական եւ ամենահեղինակաւոր Տիար Ալեք Մանուկեան, որ ոչինչ խնայեց այս հարցին յաջող վերջաւորութեան ի խնդիր:

Այսպէս շղթայազերծուած բոլոր ծովածաւալ շարժումները, ըլլա՛յ Երեւանի թէ Մոսկուայի, թէ՛ համայն աշխարհի մեր գաղթօճախներուն մէջ, յատկանշուեցան, ցցուն կերպով նկատելի, իրենց խաղաղասէր եւ օրինական բնոյթով: Եւ Ողջ Աշխարհը նկատեց ի մասնաւորի, որ հայ ժողովուրդը զարգացած եւ քաղաքակիրթ Ազգ մըն է:

Այսուհետեւ՝ հայ ժողովուրդին որդեգրած սոյն ազնուական եւ վայելուչ վերաբերումը չի դիմակալուեցաւ համապատասխան բարձր ոգիով, ատրպէյճանցին հնազանդեցաւ իր վայրագ բնազդին, եւ ինկան զոհեր: Այժմ էական հարց է գիտնալ:

- Զոհերուն ճշգրիտ թիւը եւ ինքնութիւնը.
- Անոնց ոճրագործներուն ինքնութիւնն եւ անունները: Այս պարագային ի՞նչ պատիժներ կը նախատեսուին, ի՞նչ պիտի սահմանուի, եւ ինչպէ՞ս, եւ ո՞ւր պիտի պատժուին այս ոճիրներուն հեղինակները:

Անշուշտ վստահութիւն ունինք Միխայիլ Կորպաչէվի "*GLASNOST*"ին եւ "*PERESTROIKA*"ին եւ կ'ուզենք հաւատալ որ ատրպէյճանցիներու կատարած վայրագութիւնները ու բարբարոսութիւնները անպատիժ պիտի չմնան, այլապէս ազգերու բարեկամութիւնը պիտի դառնայ անհասկընալի, կամ պիտի ունենայ շատ յարաբերական իմաստ մը:

Եզրափակելով Ղարաբաղի հարցէն քաղուելիք կարեւոր դասերը՝ 23 Մարտի ոչ գոհացուցիչ վճիռը մեզ կը դնէ պատմական նոր -սակայն ոչ խորթ- հանգրուանի մը առջեւ: Այս պիտի ըլլայ ամբողջ հայ դատի համար նոր ըմբռնումներով աշխատելու իրապաշտ մեկնակէտը: Վերանորոգուած ոյժերով, պէտք է քննարկենք մեր բոլոր կարելիութիւնները եւ գործենք իմաստուն կերպով: Հետազօտենք բոլոր «նոր» այն բաները, զորս մինչեւ այսօր անտեսած էինք եւ մեր ճիգերը թող կեդրոնանան Հայ Դատը յաջողութեան տանելու ուղղութեամբ: Չէ՞ որ բոլորիս նպատակն է վերջ ի վերջոյ որ Արդարութիւն կատարուի հայ ժողովուրդին, եւ խաղաղութիւնը տիրէ հայրենի երկնակամարին վրայ, սպասելով մեր մեծ երազին ամբողջական իրականացումը:

«ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏ»

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՏԵՍԱՅ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ՆՈՐ ԵՂԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

Գրեց՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

Շարունակելէ առաջ՝ Հայրենիք այցելութեանս առթիւ ունեցած տպաւորութիւններուս շարքը, փոքր շեղում մը կ'ունենամ այս յօդուածով, առանց զայն բաժնելու նախորդներէն, նկատելով որ կերպով մը մաս կրնայ կազմել անոնց: Որովհետեւ այստեղ պիտի ուզեմ բացայայտել Հայաստանի ընկերային եւ հասարակական կեանքի մէջ տիրող հոգեփոխութեան, որուն գուցէ անդրադառնալու պահանջքը չզգայի եթէ Ղարաբաղի դէպքերը չգային յուզել հայ ժողովուրդը միահեծան, թէ՛ Հայրենիքի եւ թէ՛ սփիւռքի տարածքին:

Անշուշտ, ինծի ծանօթ չէին ա՛յն օրերը, որոնք նախակորպաչովեան ժամանակաշրջանին կը պատկանէին: Բայց, առնել կամ նուազ գիտէինք թէ կեանքը կընթանար բնական յառաջընթացքի մը մէջ, եւ ժողովուրդին կենցաղային մակարդակը կը բարելաւուէր տարուէ տարի, շինարարական, գիտական եւ մշակութային զանազան մարզերու մէջ տեղի կ'ունենային մեծ տեղաշարժեր, որոնք ապացոյցի կարօտ չէին, երբ կընդունէինք արուեստագէտներու այցելութիւնները, կամ, ըզբօսաշրջիկային հանդիպումներով հազարաւոր հայեր կը յարաբերուէին իրենց հարազատ արենակիցներուն հետ:

Ես, բախտաւորութիւնը ունեցայ Հայրենիք այցելելու հրապարակայնութեան հրատապ հանգամանք ստացած օրերուն, ուր հայ մամուլը, հայ մտաւորականութիւնը, հայ ժողովուրդը, ազատօրէն կ'արտայայտուէր հարցերո՛ւ մասին, որոնց անդրադառնալ արտօնուած չէր մինչեւ քանի մը տարի առաջ:

Գերագոյն Սովետի Ընդհանուր Քարտուղար Միխայել Կորպաչով, երկրին դասակարգած տնտեսական կեանքին, որ Պրէժնեւի տասնամեակէ աւելի տեւած իշխանութեան շրջանին լճացումի ենթարկուած, եւ այդ գոյավիճակը չահագործող վարիչներու առանձնաշնորհումներ տուած էր - եկաւ վերջ տալ, «ազատ բեմ»ի դրութիւն ըստեղծելով Սովետական Միութեան բազմացեղ հանրապետութիւններու տարածքին, որ չուշացաւ արձագանգ գտնել մասնաւորաբար մտաւորականութեան մօտ եւ որ խիզախօրէն հրապարակ իջաւ ու մատնանշեց ա՛յն թերինները, որոնք կ'արգիլէին բարելաւել երկրին տնտեսութիւնն ու ժողովրդային խաւերու կեանքը, սպասելի արագութեամբ:

Խ. Միութեան սահմաններուն մէջ գտնուող հանրապետութիւնները միահեծան մասնակից դարձան այս յեղաշրջութեան, որուն «յեղափոխութիւն» կ'ըսեն անոնք:

«Հրապարակայնութիւն»ը համապարփակ իմաստ ունի: Ան, կը թելադրէ լոյսի բերել այն ամէնը, ինչ որ կարող է մտածել անհատը: Մեր համեստ կարծիքով, կը խորհինք թէ «հրապարակայնութիւն»ը առաջին հերթին նպատակ ունէր քանդելու տնտեսական հին դրութիւնը, մատնանիշ ընել արտօնելով լուսամիտ դասակարգին, որպէսզի ան հասարակաց կարծիք պատրաստէ անոր շուրջ: Բայց, եկաւ ատենը նաեւ, ուր այդ արտօնութիւնը փոխադրուեցաւ քաղաքական ասպարէզ: Շատ բնական էր այդ, եւ արդէն կային պատճառներ, որ «հրապարակայնութեան» շըրջագիծին մէջ մտնէր մեզ համար տասնամեակներու հնութիւն ունեցող կենսական հարց մը. Ղարաբաղի ինքնավար շրջանին Սովետական Հայաստանին փոխանցումը, ուղղակի ազգագրական բնոյթ կրելուն համար: Զգոյշ, ազգագրականը չփոթելու չէ ազգայնական մոլեռանդութեամբ, ոչ ալ ծագած այս վէճին առթիւ սովետական երկու հանրապետութիւններու (Հայաստան եւ Ատրպէյճան) ամբողջականութիւնը կասկածի տակ ձգել Խ. Միութեան իրաւակարգին պատկանելիութեան տեսանկիւնէն դիտած:

Հայաստանի եկող ու գացող իշխանաւորնե՛րը եղան, որոնք, երբեմն դժուարին պայմաններու մէջ ինքզինքնին բացատրեցին կեդրոնական պետութեան, եւ ապահովեցին տնտեսական միջոցներ, որպէսզի հայրենիքը բարգաւաճի եւ ստանայ իր նախանձելի ներկայ գոյավիճակը, որուն ականատես են այսօր բոլորս: Հայաստանի ցոյցերը, նորութիւն չէ, կազմակերպողներ կան: Եւ ընդհանրապէս անոնց միջեւ մատով կը համրուին անո՛նք որ մըջախոհութեամբ եւ հեռատեսութեամբ կը գործեն:

Հայ ժողովուրդը, ինչ որ տեսայ, խաղաղ ժողովուրդ է Աշխատունակ է եւ վստահ՝ թէ ապահով ապրելու ճանապարհին մէջ է: Անկասկած վերջ պիտի գտնեն ցոյցերը, եւ կեանքը պիտի վերսկսի իր բընականոն հոլովոյթը, Հայրենիքի մէջ:

Թէ ինչ կը վերաբերի Ղարաբաղի հարցին, արդէն իսկ Գերագոյն Սովէտը վաւերացուցած է որ հայերը ստանան առաւել ինքնավարութիւն տնտեսական ու մշակութային մարզերու մէջ, եւ համաձայն B.B.C. Գործակալութեան, պատկերասփիւռի, ձայնասփիւռի եւ թատրոնի առանձ[ին] յայտագրերու արտօնութիւն: Ինչպէս նաեւ ստեղծումը պե[տական] յանձնախումբի մը, ո[]րուն պարտականութիւնը պի[]տի ըլլայ հսկել լեռնային Ղարաբաղի մէջ գտնուող հայկական յուշարձաններու պահպանումը:

Այսքանը, արդէն Սիլվա Կապուտիկեանին եւ Զորի Պալայեանին Պր. Մ. Կորպաչովին անձնապէս տրուած այցելութեամբ կարելի էր ստանալ, - ինչպէս ստացուեցաւ - բաւականանալով Երեւանի մէջ տեղի ունեցած խաղաղ միակ ցոյցով մը:

Եթէ Գերագոյն Սովետին տուած որոշումէն յետոյ շարունակուին Հայաստանի տարածքին դժգոհութիւններն ու մասնակի թէ խմբական ցոյցերը, իրաւունքը պիտի ունենանք մենք մեզ հարց տալու թէ՝ տակաւին պիտի շարունակե՞նք կառչած մնալ անհեռատես քաղաքականութեան: Զենք խօսիր սփիւռքի մասին, որովհետեւ իշխանութիւն չունինք, մեզմէ ամէն մէկը ազատ է ուզածը արտայայտելու, պայմանով որ անվթար թողունք մեր Հայրենիքը, որ արմատն է ու էութիւնն է մէն մի հայու:

1928 60 ԱՄԵԱԿ՝ ԱԴԱՄԱՆԴԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ 1988

ՋԱՏԿԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ ՖԼՈՐԷՍԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ՕՐՈՒԱՅ ՃԱՇ «ՄԱՆԹԸ»

Տեղի կ'ունենայ ԿԻՐԱԿԻ 10 ԱՊՐԻԼ 1988ին կէսօրուայ ԺԱՄԸ 12,30ին

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵԴ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

- ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ -

ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍԵՐԸ ԽՕՍԷ ՄԱՐԹԻ 1562

ՀԵՌ. 612-1733 - 611-7240

ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հ.Բ.Ը. Միութեան Մարի Մանուկեան Կրթական Հաստատութիւնը, Նախակրթարանի եւ Երկրորդականի բաժիններուն համար կարիքը ունի կարող ուսուցիչներու:

Հետաքրքրուողները կրնան դիմել Քարտուղարութեան՝ Օր. Անի Գալայճեանին, ամէն օր ժամը 10-էն 12:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ԾԱՐ. 18-ՐԴ ԷՋԷՆ)

միրճեանի Փետրուար 22ի հեռատեսիլով արտասանած ճառին ընդմէջէն:

Ժողովուրդը չգոհացաւ իր դեկավարին խօսքերով, եւ Օփերայի հրապարակին վրայ հաւաքուած ցուցարարները տեղերնէն չշարժեցան, մինչ նոր սիւներ հասան յայտնելով իրենց դժգոհութիւնը:

Երկրորդ ելոյթը կատարեց Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Քարտուղար՝ Ռոպէր Արզումանեան Փետրուար 24ին:

Ան յորդորեց հրապարակին վրայ հաւաքուած բազմութեան որ գործին վերադառնայ եւ վստահի կառավարութեան լուծումին: Փետրուար 26ին, Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի Լիակատար ժողովը վաւերացուց Ընդհանուր Քարտուղար Միխայիլ Կորպաչէվի օր մը առաջ ներկայացուցած խնդրանքը:

Այս Plenumի որոշումը հաղորդուեցաւ ցուցարարներուն, կարէն Տէմիրճեանի կողմէ անձնապէս Օփերայի հրապարակին վրայ, մօտաւորապէս մէկ միլիոնի հասնող բազմութեան մը առջեւ:

ՑՈՑՑԵՐՈՒՆ ՎԵՐՋԸ

27 Փետրուարին կարգադիր յանձնախումբը ներկայացուց յայտագիր մը, որ ընդունուեցաւ ցուցարարներու ջախջախիչ մեծամասնութեան կողմէ, եւ որուն գլխաւոր կէտերն են:

- Ջօրաշարժը դադրեցնել մինչեւ կարգադիր յանձնախումբի նոր կոչը:
- Իւրաքանչիւր գործատեղի եւ ուսումնասիրութեան կեդրոնի մէջ կազմակերպել կարգադիր ենթայանձնախումբեր, որոնց պատուիրակները յարաբեր կապ պէտք է պահեն կեդրոնական կարգադիր յանձնախումբին հետ:

Սկսեալ այս թուականէն՝ կարգադիր յանձնախումբը ժողով պիտի գումարէ պարբերական կերպով –եւ մի քանի փոփոխութիւններ կը ըսպասուին իր կազմին մէջ: Նախագահութեամբ Ակադեմիկոս Վիքթոր Համբարձումեանին:

Այսպէս է որ ամբողջ ժողովուրդը վերստին փողոց կ'իջնէ: Այս օրը կոչուեցաւ Ազգային Սուգի Օր, իբրեւ դատապարտումի արտայայտութիւն Սումկայիթի տխուր դէպքերուն:

Հարիւր հազարաւոր մարդիկ կը տողանցեն Նահատակներու ծուշարձանին առջեւ ծաղիկներ դնելով: Ցոյցերուն կ'ընկերանան բազմաթիւ հայերու ամենասիրուած դէմքերու նկարները հետեւեալ արտայայտութիւնները կրող տախտակներով:

- «Սումկայիթի Ջարդը կազմակերպեցին "PERESTROIKA"ի թշնամիները» եւ,
- «Եղբայրութիւնը արարքներով կը փաստուի, եւ ոչ թէ արիւնով»:

Մի քանի օրեր առաջ Մոսկըուայ կանչուեցան Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի ներկայացուցիչները հրատապ ժողովի նստելու համար Կորպաչէվի եւ կեդրոնական կառավարութեան հետ: Ցարդ՝ որեւէ տեղեկութիւն չկայ այս ժողովի նիւթին չուրջ:

Անկարելի է նախատեսել յետագայ դէպքերը: Օր ըստ օրէ կացութիւնը կ'ընթանայ խելայեղիչ նորութիւններով: Հայ ժողովուրդի հարցին արդար լուծում ստանալու գծով, վստահութիւնը հաստատ կը մնայ:

Այս լուծումը անխուսափելիօրէն պարտի սրբագրել կատարուած պատմական սխալը, եւ ամրացնել Glasnostի եւ Perestroikaի քաղաքականութիւնը:

Երեւան, 10 Մարտ 1988

Մարիանա Մաթէոսեան, **Արծանիթիհ**
Շուշան Սիրուեան, **Արծանիթիհ**
Օհաննէս Պօտուքեան, **Ուրուկուայ**
Դանիէլ Գարամանուկեան, **Ուրուկուայ**
Քրիստինա Սարգիսեան, **Ուրուկուայ**
Խոտէ Կալստեան, **Հնդկաստան**
Սեթա Գապրաեան, **Լիբանան**
Հուրիկ Աթթարեան, **Լիբանան**
Կարինէ Պէրպէրեան, **Ֆրանսիա**
Թանիա Գէորգեան, **Ա.Մ.Ն.**
Մաթիւ Տէր Մանուէլեան, **Ա.Մ.Ն.**
Խորխէ Ապէլ Ռոսալէս Սալտանա, **Մէքսիքօ**

ԹԱՐԳՄԱՆԵԾ Ն.Գ.

ԽԱՉԲԱՌԹԻ 18

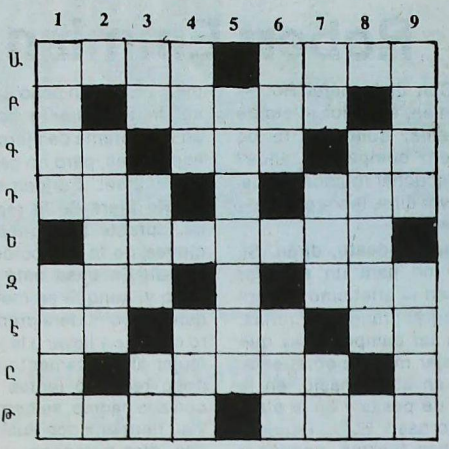

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ

Ա. Պարոն – Կտաւին եզերքը ոլորելով կար:
Բ. Զոհարան (հեթանոսական):
Գ. Վախ – Ենթակային գլուխը – ցուցական:
Դ. Գին – Ուղղութիւն տուող:
Ե. Թանաքաման:
Զ. Ճաշակ – Մորթէ տոպրակ:
Է. Տարի – Փոքր թռչուն մը – պարապ չէ:
Ը. Շինութեան ատաղձ մը:
Թ. Զօրաւոր չէ – Փոքր, ամփոփ, կտրուկ:

ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ

1. Խակ, անփորձ – Հաշտուած:
2. Հակառակէն եւ վերջին տառը սխալ՝ գաւազան:
3. Աբէլին կէսը – Շաղկապ մը – Գանձին կէսը:
4. Հակառակէն՝ սիրելի – Այեւոր:
5. Արագահարուած հրանօթ:
6. Փորի ծաւ – Ներբեւ:
7. Ծնօտին սկիզբը – Տառի մը հնչումը Անձնական դերանուն:
8. Ծնիլ:
9. Առանց գլուխի, բաց ձեռքով երեսի տրուած հարուած:
10. Լերանցամէջ, կապան:

ԼՈՒԾՈՒՄ ԽԱՉԲԱՌԹԻ 17Ի

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ

1 – Նախագահ, Այեբ
2 – Ատանա, անտէրն
3 – Զարեհ, է մին
4 – Ամ, լողալ, ազա
5 – Րիօ, ԽՕՍՆԱԿ
6 – Մէքսօ
7 – Ասատ, Սուտան
8 – Նարտ, սնաշ
9 – Էվա, կիրով
10 – Ատէ, արարբ
11 – Ծոնական, նրա
12 – Ուքսունամեակ

ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ

1 – Նազարեան, այո
2 – Ատամի, Սարտու
3 – Խար, Օմար, ենթ-
4 – Անել, էտտէ, աս
5 – Գահոյճ, վակո
6 – Հարաւ
7 – Հայախօս, աննն
8 – Լօ, ոսկը
9 – Ատէ, սիւնիճ
10 – Լեման, Տար, նէ
11 – Սրիգա, Աշուրա
12 – Քննական, վտակ

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վիսենթէ Լոփեսի Դերձակեան Երկրորդական Վարժարանի Հայկական բաժինը կարիքն ունի հսկիչուհիի մը (սէլատորա):

Աշխատանքի ժամեր՝ 12·30 – 16·00: Դիմել Վարժարան՝ Արենալէս 1631:
Հեռախօս՝ 795–0125:

* * * * * * * * * * *

Վիսենթէ Լոփեսի Ազգ· Վարժարանի Նախակրթարանի Հայկական բաժինը պէտք ունի երգի ուսուցիչի:

Դիմել Վարժարան՝ Արենալէս 1631:
Հեռախօս՝ 795–0772 / 0125:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՎԻՍԵՆԹԷ ԼՈՓԵՍԻ

Su café molido
al gusto oriental

Gran Visir

Boedo 510.
T.E.: 97-4763

Especial para Sardarabad

Los sueños de Robert Emmian

¿Con qué sueña Robert Emmian, el mejor atleta de Armenia, quien el 15 de febrero cumplió 23 años?

-Escuchar música sin cesar, ver cine, leer -responde Robert.

Muy modesto, dirán. Sí, pero no para un saltador que en el atletismo pretende lograr grandes victorias. Para ser campeón hay que trabajar mucho: en el estadio, en el gimnasio, en la sala de pesas y en la pista de cross. Esto requiere muchas fuerzas, nervios y tiempo. Hay que renunciar a muchas cosas. ¿Puede imaginarse un armenio que rechace una broqueta de carne asada? Más de una Robert no acepta: hay que mantener la forma. Verduras, pescado... Hace cinco años que no bebe agua, sólo leche y jugos, preferentemente de melocotón. Se preocupa por su figura como una bella -hay que mantenerse en el marco de los 70 kgs. Esto, midiendo 180 centímetros de altura.

-"Nada del otro mundo - dice Emmian-, yo sabía a lo que iba, me gusta saltar y lo hago sin obligación". Y añade: "Cuando llegue la hora de abandonar el deporte, recuperaré todo lo perdido. El gran deporte requiere mucha paciencia".

El relaciona mucho con la hora en que se retire del deporte. Por ejemplo, hasta entonces ni siquiera piensa en formar familia. En Leninakán, donde él vive, el estadio es terrible: está cubierto de asfalto y no cuesta mucho romperse los pies. Hace unos años el médico le aconsejó abandonar los saltos y le advirtió: "Te vas a romper los pies". Emmian pasó un curso de tratamiento basado en un sistema de ejercicios especiales, pero no dejó de entrenarse. Fundamentalmente fuera de la república, durante las concentraciones de la selección nacional. En casa está muy poco y, aunque es muy hogareño, considera prematuro casarse y llevar a la joven mujer al apartamento hace poco recibido (antes vivía con sus padres, su hermano y su hermana con sus familias, diez personas en tres habitaciones). Así anda hasta la fecha este moreno muchacho de ojos azules, el novio más envidiado de Leninakán, sin el anillo nupcial.

El tiene otros planes. Ingresar en el Instituto de Economía Nacional. Actualmente cursa estudios en la Facultad de Educación Física del Instituto Pedagógico - ¿dónde debe pasar el curso de ciencias el atleta activo? (según la terminología aprobada en el mundo deportivo). Aprender a tocar el piano - adora la música desde niño, cuando tomaba lecciones de música con el **degol**, instrumento popular armenio parecido al tambor. Antes de las competiciones gusta escuchar música de Mozart: pasan 15 minutos, dice, y entrás en un estado de completa placidez. Le gusta Beethoven pero no rechaza la música moderna; admira, en particular, al pianista Richard Clayderman.

Robert nació en una familia de repatriados armenios. Su padre, Zhirair, regresó a la tierra de sus antecesores en 1946, de Grecia. Inmediatamente se empleó en la fábrica de medias, en la que hasta la fecha trabaja de ayudante de maestro de producción. Practicó boxeo, lucha, natación y baloncesto. Su *madre, Azaduhi, llegó a la Unión Soviética un año* más tarde, cuando tenía once años. También de Grecia, es mitad griega por la línea de la madre.

Robert trabaja por los tres y ha logrado ya mucho en el deporte. En su modalidad - saltos de longitud - se considera número dos en el mundo, después del norteamericano Carl Lewis. Sólo a él Emmian cedió en el campeonato mundial de Roma. En cambio, ganó el campeonato de Europa y, en el verano, la Copa de Europa. En total, en 1987 actuó en 16 torneos y en la mayoría de ellos victoriosamente. En mayo, en casa, en las montañas de Armenia, en la base deportiva de Tsajkadzor, Robert saltó 8,86 metros y estableció el *récord europeo. El récord mundial, si recuerdan,* equivale a 8,90 y fue establecido en los Juegos Olímpicos de México, en 1968, también en condiciones de alta montaña. Aquel salto del negro norteamericano Bob Beamon hasta la fecha se considera "salto al siglo XXI".

-No- considera Emmian-, el récord de Beamon no se mantendrá hasta el año 2000. Lewis se acerca a él hace mucho. Existe además otro norteamericano - Mirix. Y el italiano Evangelisti.

De sí, modestamente calla y señala:

-Necesito mayor velocidad de impulso. A Carl le es más fácil, pues es uno de los velocistas más fuertes en el mundo. Además, pisa la raya con frecuencia. E esto es en lo *que fundamentalmente hoy trabajo*, junto con mi entrenador Mkrtich Karapetian.

Este año Emmian y Karapetian han decidido reducir el número de competiciones hasta Seúl: no más de cuatro o cinco, con el fin de alcanzar la mejor forma y acumular fuerzas con miras a la Olimpíada. Robert considera que para vencer en ella habrá que saltar 8,70-8,75 metros. ¿Record? A la Olimpíada no se va a establecer récords, sino a vencer.

Alexei Srebnitski

COCINA

Kete (Erevan)

INGREDIENTES:

3 tazas de harina leudante (casi 1/2 kilo) - 200 grs. de manteca o margarina (bien helada) - 1/2 taza de agua tibia o leche - 30 gramos de levadura.

RELLENO:

1 taza de harina - 1 taza de azúcar - 100 gramos de manteca blanda - 1 cucharada de canela.

Mezclar bien todo, en crudo.

Aparte poner 3/4 de taza de agua tibia o leche - 30 gramos de levadura - 1 huevo entero y 1 pizca de sal. Mezclar bien y dejar 10 minutos.

PREPARACION:

Poner 3 tazas de harina en un bol, cortar en cubitos chicos 200 gramos de margarina, y mezclar con la mano la harina y la margarina fría. Agregar la preparación de levadura.

Mezclar con un cucharón la harina, hasta unir la masa. Dejar descansar 20 minutos.

Poner la masa sobre la mesa enharinada, estirar con la mano en forma de bastoncitos gruesos. Con el palote estirar un cuadrado de 50 centímetros de largo y 25 centímetros de ancho; no muy fino.

Espaciar el relleno por toda su superficie.

Luego enrollar y, una vez terminada, estirar con las manos en forma de bastón grueso (4 ó 5 cms.)

Cortar con cuchillo en zig-zag a 3 cms. de ancho, y pintar con huevo. Colocar en una asadera enmantecada y cocinar durante 25 minutos a horno moderado.

Una receta económica para obtener de 25 a 30 unidades.

(Todos los ingredientes deben medirse con la misma taza).

Srpuhí Tchrian

EL PROFESIONAL LOS RECETA
BARTAMIAN LOS DISEÑA
SU HIJO LOS PREFIERE
LINEA PIE/RECTOR
DE ORTOPEDIA
BARTAMIAN

CALZADO CORRECTIVO A PRUEBA DE CHICOS: CALIDAD Y DISEÑO

Calzado Correctivo

Calzado Deportivo

PLANTILLAS CORRECTORAS

Ortopedia Bartamian tambien las pone a sus pies

ARTICULOS DE ORTOPEDIA EN GENERAL

Descuentos desde el 30% a Obras Sociales.
Consulte con su Obra Social sobre otros beneficios.

ORTOPEDIA DE
Bartamian

Av. Belgrano 1699 Tel. 45-5213 Bs. As.
Av. 7 N° 1134 Tel. 3-4935 La Plata

COCINA ORIENTAL

Especialidades Armenias

Sra. Valentina

Tel. 791-2349

-Trabajos sobre pedidos-

La Escribanía Balassanian *comunica su nueva característica telefónica:*

322-2768

Dr. Arturo Balassanian

Escribano

Florida 716 2° Piso - Of. "K"

Radio llamada: 311-0056 312-6383

Código: *3136*

Periódico Armenio
"SARDARABAD"
de la
ASOCIACION CULTURAL
TEKEYAN

Redacción y Administración
Cnel. Niceto Vega 4779
1414 - CAPITAL FEDERAL
T.E.: 771-2520
Horario de atención: *Lun. a Vier. de 10.00 a 19.00 hs.*

Registro Nac. de la Propiedad Intelectual
N° 78.836
Director
MIHRAN SARAFIAN

Corresponsalía, recepción de avisos y suscripciones en

BRASIL
Sr. Hrair Chahinian
Av. Coxingui 191 Ap. 84
Cep. 00579 San Pablo
T.E. 813-6731

URUGUAY
Dr. Pedro Tanielian
Benito Blanco 675 Ap. 201
T.E.: 70-3114 Montevideo